

Mark Twain
EGY GYLKOSSÁG, EGY REJTÉLY
ÉS EGY HÁZASSÁG

Fordította
Szántai Zsolt

A mű eredeti címe
A Murder a Mystery and a Marriage

© Szántai Zsolt, 2002

Szerkesztette Solt Róbert

ISBN 963 9375 09 8

Kiadja a Sensus Kiadó, Budapest, 2002
Felelős kiadó a kiadó igazgatója
Címlap Vass Richárd
Nyomdai előkészítés Sensus Kiadó Grafikai Stúdiója
Nyomdai munkák Kinizsi Nyomda, Debrecen
Felelős vezető Bördős János

Első fejezet

Egy távoli, istenháta mögötti, Missouri állam délnyugati sarkában lévő falu szélén élt egy öreg földműves, akit John Graynek hívtak. A falu neve Szarvasnyalintas volt. Unalmasán nyugodt, álmatag kis település, hat-hétszáz lakossal. Ezek az emberek valamilyen kideríthetetlen módon tudták, hogy odakint, a nagyvilágban léteznek olyan dolgok, amit vasútnak, gőzhajónak, telegráfnak és hírlapnak neveznek, de személyesen egyikük sem találkozott még ilyesmivel, és igazándiból nem is nagyon érdekelte őket jobban ez a sok újdonság, mint mondjuk a hold. Csak a disznóikkal meg a kukoricájukkal foglalkoztak. A kezdetleges falusi iskolában használt könyvek több nemzedéket kiszolgáltak már; a koros presbiteriánus lelkész, John Hurley tiszteletes legtöbbször a pokolról és a kénkövekről beszélt az istentiszteleten; a falubeliek öltözködése jottányit sem változott már emberemlékezet óta.

John Gray ötvenöt éves volt, és pompásan eléldé-
gélt azon a kis birtokon, amit harminc évvel korábban
örökölt. Képes volt arra, hogy kemény munkával ki-
sajtolja a földjéből mindazt, ami a megélhetéshez kel-
lett, de soha, semennyivel sem többet. Valamikor ré-
gen szeretett volna meggazdagodni, de ez a remény
fokozatosan megkopott a lelkében, miközben a két
kezével, verítékezve munkálkodott azért, hogy előte-
remtse a betevőt. S ahogy ez a remény elhalványult,
úgy vált egyre inkább mogorvává, perlekedővé. Tisz-
tában volt azzal, hogy már csak egy, egyetlenegy esé-
lye maradt, ami nem volt más, mint hogy sikerül vala-
mi gazdag úriemberhez hozzáadnia a lányát. Elége-
detten szemlélte, hogy Mary Gray és az ifjú Hugh Gre-
gory között lassacskán kibontakozik valami vonzalom-
féle, mert Hugh, azon kívül, hogy jó ember volt, tisz-
teletre méltó és jól nevelt, egy kisebb vagyon örökö-
sévé válhatott, miután idős édesapja jobblétre szen-
derül. John Gray bátorította az ifjú törekvéseit, még-
hosszá meglehetősen önös indokokból, Mary pedig
azért tette ugyanezt, mert Hugh magas volt, őszinte,
jóképű és nyíltszívű, és mert minden más egyébnél
jobban tetszettek neki az aranybarna, göndör fürtök.
Sarah Gray, Mary édesanyja is bátorította a fiatalokat,
mert tudta, Mary kedveli a fiút. A jótét lélek bármit
megtett volna annak érdekében, hogy boldognak lás-
sa a lányát, mert úgy gondolta, hogy rajta kívül nincs
már neki senkije és semmije, aki számítana.

Hugh Gregory huszonhét éves volt, Mary húsz.
A leány kedves teremtmény volt, tiszta szívé és gyönyörű.

Kötelességtudónak tartották, engedelmesnek, és a maga kissé otromba módján még az apja is szerette. Bizonyos idő elteltével Hugh mindennapos vendég lett Maryék házában; gyakran kilovagoltak (persze csak akkor, amikor az időjárás ezt lehetővé tette), esténként pedig bizalmas beszélgetésekbe mélyedtek a szoba sarkában, miközben a szülők és Mary öccse, Tom, a kandalló előtt üldögélve úgy tettek, mintha észre se vennék őket. Ebben az időben még a kemény és komor John Gray is megenyhült kissé. Egyre kevesebbet zsembelt és zsörtölődött, az arca is vidámabbnak tűnt valamivel, sőt, időnként elégedettnek. Még az is előfordult, hogy elmosolyodott, de ezt persze csak úgy csinálta, mintha kísérletképpen tenné.

Egy viharos téli estén Mrs. Gray egy órával a férje után tért nyugovóra. Mikor lefeküdt, ezt suttogta:

- John, végre minden rendben van! Hugh szóba hozta a dolgot.

- Mondd még egyszer, Sally! - kérte John Gray. - Mondd még egyszer!

Az asszony elismételte.

- Most - mondta erre John Gray - a legszívesebben felugranék, Sally, és hurrázni kezdenék. Ez túl szép ahhoz, hogy igaz legyen! Na, kíváncsi vagyok, Dave mit fog hozzá szólni! Elmehet a fenébe a pénzével... senkit sem érdekel!

- Jól van, öreg, tényleg senkit sem érdekel. Jól van ez így, mert ha a bátyádnak valaha is eszébe jutott volna, hogy egy kis pénzmaggal segítsen minket, akkor most biztos felhagyna ezzel a szokásával, mert úgy gyű-

löli Hugh-t, mint a mérget! Azóta utálja szegényt, amióta megpróbálta elhappolni Hugh apjától a tölgyesdombi tanyát. Már majdnem megkötötték a boltot, amikor Hugh közbeszólt, és az egészet lefújta.

- Most már, Sally, ne is gondoljunk arra a pénzre, amit sosem kaptunk meg Dave-től. Azóta a nap óta, hogy összeveszttem vele... Mikor is volt? Már vagy tizenkét éve. Azóta egyre jobban gyűlöl engem, és én is őt. Tudod, asszony, ha a testvérek egyszer egymásnak esnek, akkor nem békülnek ki egykönnyen. Dave egyre gazdagabb és gazdagabb lett, és én ezért is mind jobban megutáltam. Én szegény vagyok, ő pedig szép lassan a megye leggazdagabbja lett. Na, *ezen* külön gyűlölöm! Mert így sokkal több pénzt hagyhat majd ránk, ha egyszer... - Legyintett.

- Jaj, pedig mielőtt összevesztetek, úgy szerette Maryt, hogy sokszor arra gondoltam, esetleg...

- Piha! Az nem volt más, mint egy agglegény kedvessége egy kislányhoz. Az ilyesmiben pedig nincs pénz, ebben biztos lehetsz. És ha lett is volna benne, most már teljesen mindegy, mert ahogy te is mondtad: egyetlen centet sem fog kiereszteni a karmai közül, ha gyanítható, hogy az Hugh Gregory markába kerül.

- Dave csúfvénember, meg zsugori is, de azért kibékülhetnél vele, papus. Jaj, de jó volna, ha Hughnak, amikor a faluban marad éjszakára, nem kellene egy fedél alatt hálnia Dave Grayjel! Hugh apja megpróbálta rávenni Dave-et, hogy költözzön ki a fogadóból, de az a nyakas gazember ragaszkodik a helyhez.

Azt beszélük, reggelente mindig lemegy az ajtóhoz, pusztán csak azért, hogy sértegethesse a mi Hugh-unkat, amikor szegény lejön a lépcsőn. Mrs. Sykes azt mondta, hallotta, hogy Dave körülbelül hat héttel ezelőtt is megbántotta Hugh-t, még hozzá három, talán négy ember füle hallatára! Mrs. Sykes arra számított, Hugh betöri a vén csirkefogó fejét, de nem tette. Uralkodott magán, és csak annyit mondott, hogy „Mr. Gray, mostanság túlságosan sokszor próbál sértegetni”. Dave rávicsorgott, és azt mondta, hogy „Ó, igen, ezt már hallottuk! Mi lenne, ha a változatosság kedvéért végre *tenne* is valamit a dolog ellen, és nemcsak a szájátjáratná?”

- No, jól van, anyjuk. Aludjunk. Azt hiszem, most végre jól alakulnak a dolgaink. Ami meg Hugh-t meg Maryt, a... *gyerekeinket* illeti... Hát, legyenek szerencsések és éljenek sokáig. Isten áldja őket!

Második fejezet

Másnap reggel nyolc óra tájban John Hurley tiszteletes ellovagolt John Gray kapujához, leugrott a nyeregéből, kikötötte a lovat, és felsietett a lépcsőn. A család hallotta, ahogy leveri a csizmájáról a havat. Mr. Gray jelentőségteljesen Maryre nézett.

- Úgy tűnik, Hugh minden reggel egy kicsit korábban jön, mint előző nap.

Mary elpirult, de a szemében büszkeség csillogott. Kicsit szegyeiké magát, ám ez nem tartotta vissza attól, hogy felpattanjon, és az ajtóhoz siessen. Persze nem az lépett be, akit várt.

A koros tiszteletes megállt.

- Nohát, barátaim, pompás híreket hoztam nektek!

- Valóban? - kérdezte John Gray. - Ki vele, atyám!

De előre megmondom, én sokkal jobb híreket fogok közölni magával!

Kissé évődve Maryre nézett, aki gyorsan lehajtotta a fejét.

- Helyes. Akkor először én mondom el, aztán pedig te, fiam. Tudod, David Gray jó egy hónapig odalent volt a déli pataknál, az ottani birtokait ellenőrizte. Nohát, az egyik éjszaka a fiam házában szállt meg, aki, ugye, ott lakik. Este eldiskuráltak, és Dave kibökte, hogy úgy egy évvel ezelőtt végrendeletet íratott, amiben úgy rendelkezett, hogy minden egyes centjét... No, mit gondoltok, kire hagyja? Hát senki másra, mint a ti Mary leányotokra! Gondolhatjátok, amikor mindezt elolvastam a fiam levelében, rögvest idezaladtam, hogy elújságoljam nektek. Mert, gondoltam, ez jó hír, hiszen egy ilyen dolog biztos összebékíti végre a két haragvó testvért. Úgy gondoltam, az Úr kegyes hozzám, mert vén szemem még láthatja azt, hogy megint béke és szeretet van köztetek. Nohát, arról beszélek, hogy ismét úgy lehetek egymással, mint valamikor régen. Rajta, John Gray, mondd hát el, ha ennél jobb híred van a számomra!

John Gray arca mézsfehérré változott és megmerevedett. Vonásai eltorzultak, tekintete elkomorodott, homloka elfelhősödött. Aki ránézett, azt hihette, hogy éppen most hallott valami hírt, ami egyetlen pillanat alatt megsemmisítette lelke békességét. Szórakozottan babrálgatta a ruháját, kerülte a többiek pillantását, és megpróbált kinyögni valamit, de nem igazán sikerült neki. A helyzet egyre zavarba ejtőbbé vált. Mrs. Gray, hogy oldja a feszültséget, a férje segítségére sietett.

- Hát, a mi jó hírünk az, hogy Mary lányunk...

- Fékezd a nyelved, asszony! - vakkantott rá John Gray.

Az egyszerű, engedelmes asszony elhallgatott és gyorsan visszahúzódott. Mary zavartan hallgatott. Tommy Gray elvonult; mindig ezt tette, ha az apja dühös lett. Ebben a helyzetben nem lehetett mondani semmit, ezért mindenki hallgatott. A kényelmetlen csend jó sokáig eltartott. A vén pap végül távozott; amikor elment úgy mozgott, mint az az ember, aki rúgást kapott attól, akitől simogatást várt.

John Gray jó tíz percen át fel s alá járkált a szobában. Időnként a hajába túrt, időnként vadul felmordult. Aztán megfordult, és a feleségére meg a lányára nézett.

- Na ide hallgassatok! Amikor Gregory úr eljön a válaszáért, mondjátok neki azt, hogy *nem!* Hallottátok? Mondjátok meg neki, hogy a válaszuk: *nem!* És ha valamelyikőtök nem bírja megmondani neki, akkor én fogom közölni vele, hogy jobban teszi, ha soha többé nem jön ide. Elhíhetitek, én aztán megmondom neki!

- Ó, apám, csak nem azt akarja mondani, hogy... ?

- Egy szót se, Mary! Komolyan beszéltem. Most pedig... Hagyjuk ennyiben a dolgot! - John Gray kiharzott a házból, magára hagyta a feleségét meg a lányát, hadd sírják ki jól magukat.

Csodálatos téli reggel volt, a sík préri John Gray házától a látóhatár széléig nyújtózott, s mindent simának tűnő, fehér hó fedett. Minden úgy maradt, ahogy az előző éjszakai vihar hagyta; sehol sem lehetett látni egyetlen nyomsort vagy más mélyedést a hóban.

John Gray keresztültaposott a havon, nekivágott a

prérinek. Nem tudta, de nem is nagyon érdekelte, merrefelé tart, csupán azt a szobát, a házat akarta maga mögött hagyni. Miközben menetelt, a fejében ilyen gondolatok kavargtak:

Ilyen az én szerencsém! Hátpersze, hogy már megint rosszkor változnak meg a dolgok! De még nincs túl késő, koránt sincs! Dave-nek hamarosan rá kell jönnie arra, hogy hiába beszélnek Maryről meg Gregoryról, az egész ügy mögött nincs semmi... Ha egyáltalán hallotta, hogy róluk pletykáinak. Amit köve hiszek. Ha hallotta volna, akkor már rég átíratva volna azt az átkozott végrendeletet, kihagyta volna belőle Maryt. Most aztán biztos lehet abban, hogy Gregoryfamíliájából senki, senki sem kaphatja meg az én lányomat! Még rá se nézhetnek! Még szerencse, hogy a lányom se neki, se más férfinak nem mondana igent, ha én nem adom a beleegyezésemet a dolghoz. Elzavarom Mr. Gregoryt, még hozzá rövid úton! És ezt mindenkinek a tudomására fogom hozni. Mert ugyan micsoda Gregorypénze Dave vagyonához képest? Dave akár hússzor megvehetne Gregoryék minden földjét, és még akkor is maradna pénze. Csak hadd menjen híre, hogy Mary fogja megörökölni Dave pénzét! Ha pedig olyan gazdag lesz, akkor akár hat megyéből választhat magának férjet...! Hoppá, hát ez meg mi a szösz?

Egy férfi volt. Egy fiatal, harminc alatti férfi. Furcsa szabású ruhát viselt, és mozdulatlanul, elterülve feküdt a hóban. Szemmel láthatóan nem volt magánál. A ruhája drágának látszott, ráadásul jó sok ékszert hordott.

Mellette egy nehéz prémbunda, meg néhány takaró hevert, valamivel arrább egy utazótáska. Körülötte egy kicsit egyenetlennek látszott a hóréteg, de pár lépéssel arrébb már megint összefüggő volt. Seholy nyom.

John Gray körbenézett, hol lehet a férfi lova, vagy az a jármű, ami idáig hozta. Semmit sem látott. Nem talált lónyomokat, se embernyomokat, csak azt, amit ő hagyott maga mögött. Meghökkenítő volt az egész. Hogy került ide ez az idegen? Éppen ide, jó negyedmérföldnyire az úttól meg a legközelebbi háztól? Hogy jutott el idáig úgy, hogy nem hagyott nyomokat? Talán a vihar fújta ide?

A helyzet nem volt igazán alkalmas a részletek kiderítésére. Cselekedni kellett! John Gray az idegen mellkasára tette a kezét. Még meleg volt. Megérintette a férfi hideg halántékát, megkereste csuklóján az eret, aztán gyorsan havat dörzsölt az arcába.

A férfin megjelentek az élet jelei. John Gray szeme megakadt a takarók mellett heverő ezüstszerű flakonon. Felkapta, és az idegen ajkai közé erőltette. Az itóka megtette a hatását. A férfi megmozdult, felsóhajtott. John Gray folytatta az élesztést. Felültette az idegent, aki lassan kinyitotta a szemét, és homályos tekintettel körülnézett. John Gray arcára pillantott, és a látványtól valahogy felélénkült.

Bárcsak megszólalna, gondolta John Gray. Majd kifúrja az oldalam a kíváncsiság, hogy ki ez, és hogy került ide. Jól van... Látom, beszéltnifog!

A férfi ajkai szétnyíltak, és egy-két hiábavaló próbálkozás után szavak buggyantak ki mögülük.

- *Oú suis-je?*

John Gray arcáról lehervadt a reménykedő mosoly. Értetlenül bámult a férfira. Szörnyen csalódott volt.

Hát ez meg milyen halandzsa, töprengett magában.

Adott az idegennek még egy kis szíverősítőt, csak hogy jobban magához térjen. A jóképű férfi meglepve nézett John Grayre, aztán feltette a következő kérdését.

- *Wo bin ich?*

John Gray ostobán meredt rá, aztán megcsóválta a fejét.

Hát, ez nem keresztény beszéd, annyi szent, gondolta. Lehetséges, hogy nem is emberi nyelv. Nem is lehetne ember ez az ember, ha nem lenne rajta ruha...

- *Donde estoy? Dove sono? Gdazie ja jestem?*

John Gray arcára kiült a mérhetetlen csalódottság. Az idegen megérthette a dolgot, és rájöhetett arra is, hogy megmentője egyetlen árva szavát sem érti. Nagy nehezen talpra állt (ezzel bebizonyította John Graynek, hogy feltételezései hibásak, és mégis embert talált), megfogta Gary vállát, és valamilyen barbár nyelven beszélni kezdett. Gary csak nézte, nézte, semmit sem értett, de amikor az idegen megtántorodott, gyorsan megtartotta.

Az idegen megpróbált lépni egyet-kettőt. John Gray ekkor hangosan felkiáltott.

- Szent Györgyre! Végre magához tért! - Végigmérte az idegent. - És most már egészen biztos, hogy...

- Ó, ön tehát angol! Ön angol! Remek! Miért nem mondta eddig? Jöjjön, segítsen, kérem. Segítsen. Úgy érzem magam, mintha hússzor meghaltam volna. Üsön meg! Csípjen meg! Rúgjon belém! De inkább ne... Adjon egy kis pálinkát.

Az ámuldozó földműves gyorsan teljesítette a kérést; az idegen hangja parancsoló volt, nem lehetett figyelmen kívül hagyni a kívánságát.

A fiatalabb férfi ivott, aztán beszélt, de keverte a nyelveket. Végül aztán elindultak. Egy-két lépést tehettek csak meg, amikor az idegen megállt, rátámaszkodott Grayre, és angolul megkérdezte:

- Hol vagyok, barátom?

- Hogy hol van? A mezőmön. Szarvasnyalintás szélén. Miért, mit gondolt, hová került?

- Mező? Szarvas... micsoda? - hökkent meg az idegen. - Nem ismerem ezt a várost. Mondja, melyik országban vagyok?

- Hogy melyik országban? Ejnye, maga nincs semmiféle országban. Maga Missouriban van. Ami, tudomásom szerint Amerika egyik állama.

Az idegen John Gray vállára tette a kezét, eltolta magától a földművest, a szemébe nézett, aztán kétszer vagy háromszor bólintott. Elégedettnek látszott.

Egy órával később már ágyban feküdt, John Gray házában. Aludt, de nyugtalanul hánykolódott. Lázás volt, kínlódva motyogott, de nem lehetett érteni, hogy mit mond, mert megint nem angolul beszélt. Mary, az anyja, meg a falu orvosa mindent elkövetett annak érdekében, hogy javuljon az állapota.

Harmadik fejezet

Most ugorjunkát hat hónapot, és folytassuk a történetet.

A vén lelkész elszántan munkálkodott azon, hogy kibékítse a két fivért, ám kudarcot vallott. David Gray határozottan elutasította az ajánlatokat, nem volt hajlandó szóba állni az öccsével. Azt monda, Maryn kívül senkit sem szeret a testvére családjából.

Mary Gray engedélyezett magának egy titkos találkozót Hugh Gregoryval, amelynek során biztosította az ifjút afelől, hogy mindent megtesz ugyan, ami az apja szerint a kötelessége, de a Hugh iránt érzett szerelme soha nem fog elmúlni. Soha, míg él! Megajándékozták egymást fényképeikkel és hajtincseikkel, fájdalmasan elbúcsúztak, majd vége lett a kapcsolatnak. A szerelmek ezt követően csak a templomban vagy hasonló helyeken vethettek egymásra egy-egy pillantást, de tekintük nagyon ritkán találkozhatott, és egyetlen szót sem válthattak. Mindketten életuntnak tűntek.

Közben az idegen fontos személlyé vált. Tanárként működött, idegen nyelveket, zenét és sok más egyebet oktatott, csupa olyasmit, ami új és bámulatos volt az isten háta mögötti kis település lakói számára. Jó darabig titokzatosan hallgatott, amikor származásáról kérdezték, de aztán, lábadozása során elejtett egy-két szót Grayék jelenlétében. Miután felépült, gyakran ellátogatott megmentői otthonába, ahol szívesen fogadták, mert olyan kecses és elegáns úriembernek látszott, hogy mindenki csodálta és irigyelte, és úgy tudott beszélni, hogy szavai talán még a kőszobrokra is komoly hatást gyakoroltak volna. A maga finom, úri, körültekintő módján közeledni kezdett Mary Grayhez, aki lelkesedett érte óriási tudása, a költészet iránti rajongása miatt. De nemcsak az ifjú leány, a szülei is kedvelték, hiszen mindig tisztelettudóan viselkedett. Sőt, még Tom is megszerette, ami nem csoda, hiszen érdekes, újszerű, tudományos játékszereket kapott tőle. Ezek miatt a csekélységek miatt a fiú a rejtélyes idegen elkötelezett hívévé vált.

Mr. George Wayne - az idegen így nevezte meg magát - bizalmasan elárult egyet s mászt magáról Grayéknek, akik szintén bizalmasan továbbadták az információkat bizonyos ismerőseiknek, így nemsokára az egész falu ezekről a dolgokról fecsegett, a lehető legnagyobb bizalmassággal. Egyik este Mrs. Gray friss híreket vitt az ágyba, amelyeket azonnal férje tudomására hozott.

- John, hogy nekem micsoda beszélgetésem volt Mr. Wayne-nel! Na, mit gondolsz, miről diskuráltunk? Ígérd meg, hogy soha, senkinek sem mondod el, amit

most fogsz hallani. Senkinek, mert Mr. Wayne azt mondta, semmi jó sem sülné ki abból, ha ez kitudódna.

- Ejnye, te bolond, bökd már ki, mi az! Tartom a számat. Nekem aztán hihetsz, anyjuk!

- Hát, tudod, Mr. Wayne mindig visszahúzódik a csigaházába, amikor arról kérdezzük, hogy milyen nemzetiségű. Időnként azt hittük, hogy olasz, aztán hogy spanyol, és volt olyan nap is, amikor meg voltunk győződve arról, hogy arab. De nem az! Egyik sem. Francia! Ezt ő árulta el. És ez még nem minden! Francia nemes! A családja szörnyen gazdag és hatalmas.

- Ne beszélj! Gazdag? Hát nem ezt mondtam én is? Mindig ezt mondogattam.

- És ez még mindig nem minden! Az apja... uraság!

- Ne beszélj!

- Pedig az! És ő maga is uraság!

- Szentséges isten!

- Olyan igaz, mint ahogy most itt fekszünk. Ő maga mondta. Valódi gróf! Gondolj csak bele!

- Szent Györgyre! De akkor miért jött el hazulról?

- Éppen ezt akarom elmondani. Az apja azt akarta, hogy vegyen feleségül egy úri leányzót a vagyona meg a származása miatt. Nem akarta megtenni. Azt mondta, ha egyszer megnősül, akkor csakis szerelemből teszi. Ezt az apjával is közölte. Aztán összevitakoztak, és valami kis politika is belekeveredett az ügybe, ez pedig nem tetszett az ottani királynak, vagy császárnak, vagy mifenének, ezért Mr. Wayne-nek el kel-

lett hagynia a hazáját. Két évig nem térhet vissza, azt mondta. Addig, amíg el nem évül a bűne. Ha most hazamenne, akkor dutyiba zárnák, és minden pénzét elszednék.

Mr. Gray izgatottan felült az ágyban.

- Anyjuk! Sose keljek fel innen, ha nem mondtam már el legalább negyvenszer, hogy ez a pelikán király, vagy valami ehhez hasonló! És tényleg az! Szent Györgyre! Tudtam, tudtam én! Valami azt súgta, hogy úr. Szentséges ég, és tényleg az!

- Hát, én is mindig úgy gondoltam, hogy van benne valami kedvesség és elegánság, ami egy közembernek nem lehet a sajátja.

- Asszony! - mondta Mr. Gray halkán. - Ugye tudod, hogyszemet vetett Maryre? Ne mondd, hogy még nem vetted észre!

- Hát, egyszer-kétszer eszembe jutott már a dolog, de... Jaj. Mr. Wayne olyan nagy úr, és olyan gazdag!

- Ezzel ne törődj. Hát nem megmondta az apjának, hogy csak szerelemből köt házasságot, vagy sehogy? Te csak bátorítsd, ez minden. És mérget vehetsz rá, én is ezt fogom tenni.

- Jaj, házasságra gondolsz? Szegény Mary, hiszen még csak most szakadt el attól a szerencsétlen Hugh-tól. Bárcsak megint...

- Felejtsd már Hugh-t! Még jó, hogy abbamaradt a kettejük dolga. De még milyen jó! A legjobbat akarod a lányodnak, nem igaz? Mert én azt akarom. Képzeld el, mint egy uraság feleségét! Nyugodt lehetsz, már nem sokáig fog báncógni Hugh Gregory miatt. Miért

is tenné, amikor itt van... Ejnye, a valódi nevét nem mondta meg?

- Megmondta, de ezt sem árulhatod el senkinek. A valódi neve: Hubert di Fontainebleau. Hát nem aranyos név?

- De. Az. Aranyos. Mit nem adnék azért, ha nekem is ilyen nevem lenne! John Gray... Az én nevem patkánynak se való. Ide hallgass, Sally, senkinek se áruljuk el, hogy gróf. Senkinek, érted? Ha kitudódna, negyven mérföldes körzetből minden lány utána rohanna.

Beszélgettek még egy darabig, aztán arra terelődött a szó, hogy a gróf milyen jóban van Hugh Gregoryvel. Úgy tűnt, a két fiatalember remekül összebarátkozott, gyakran ellátogattak egymáshoz. Mrs. Gray azt mondta, úgy hallotta, a gróf többször is megpróbálta elsimítani a viszályt Hugh és a vén David Gray között, de mindannyiszor kudarcot vallott. Dávid megkedvelte a gróft, szerette vendégül látni, szeretett társalogni vele, ám határozottan megtagadta az ifjú Gregoryval való békekötést.

Mr. és Mrs. Grey kicsivel később álomba szenderült. John Gray azonban felriadt, és rekedten a felesége fülébe súgott.

- Figyelj csak, Sally! Lenne itt még valami. Valami, amin azóta töröm a fejem, hogy megtaláltam Mr. Fontainebleau-t odakint, a hóban. Mind megkérdeztük már tőle, hogy került oda anélkül, hogy nyomot hagyott volna, de ahelyett, hogy válaszolt volna, mindig másra terelte a szót. Ejnye, hát hogy az ördögbe került oda? Erről nem beszélt?

- Nem, de azt mondta, lassanként mindent elmesél magáról. Azt mondta, nem szeretné, ha kitudódna a vele kapcsolatos dolgok. Állítólag jó oka van erre. De mondom, megígérte, hogy nekünk apránként mindent elmond.

- Jól van. Legyen így, ha másként nem lehet. Egy kis ideig még kibírom, bár már most is majd kifúrja az oldalam a kíváncsiság.

Negyedik fejezet

A hírek valahogy mégis kiszivárogtak. Egy héttel később a faluban már mindenki „Fontainebleau grófról” és hihetetlen gazdagságáról beszélt, meg arról, hogy az idegen uraság érdeklődik Mary Gray iránt, és hogy John Gray erősen, a felesége pedig valamivel szelídebben arra biztatja a lányát, legyen még kedvesebb a gróffal.

Mary nagyon nagy gondban volt. Mindent elkövetett annak érdekében, hogy elégedetté tegye a szüleit, de éjszakánként, titokban egy bizonyos fényképet csókolgatott, és egy bizonyos hajtincset áztatott a könnyeivel.

Egy nap a gróf egy teljes órát töltött Dávid Grayjel az öregúr irodájában. Különböző témákról csevegtek. A gróf lassanként a házasságra terelte a szót, és már éppen arról beszélt, milyen nagy reményeket táplál Mary Grayjel kapcsolatban, amikor Dávidét váratlanul kihívták. A grófszórakozottan vizsgálgatta a szobában

előlhagyott, a félig kihúzott fiókokból kikandikáló iratok. Az egyiket megpillantva felélénkült.

Már éppen ideje volt megbizonyosodni efelől, gondolta. Végre megtudtam a lényegét. Hamis volt a hír!

Távozott, és átsietett John Gray házába. Maryt kereste, és azt a választ kapta, hogy a leány a gyümölcsösben tartózkodik. Átment oda, és addig sétálgatott az ösvényeken, míg a kert távoli részében megpillantott egy női alakot. A leány az egyik fa mögött lévő, rusztikus padon ült, amely éppen elég széles volt ahhoz, hogy két ember elférjen rajta. Az elmúlt tizenkét hónapban nagyon hasznosnak bizonyult. A grófközelebb lépett, Mary végre meglátta őt.

A leány gyorsan a keblébe rejtette Hugh Gregory fényképét, majd zsebkendőjét a szeméhez szorítva felállt. Könnyezett.

- Mary, drága, imádott barátném! - kiáltotta a gróf, és a tőle megszokott eleganciával megfogta a leány kezét. - Az ön szegény szíve fáj, s bizonyára én vagyok az oka! Ó, mily kegyetlen játéka a sorsnak, hogy csak ily későn értesültem arról, hogy ön... *őt* szereti! Mert látom, ez a helyzet. Erről senki sem tehet, ezen senki sem változtathat. Amikor tudomásomra jutott, hogy az ön édesatyja megtiltotta azt a házasságot, úgy éreztem, talán van némi esélyem arra, hogy ugyanazt érezze irántam, amit szegény, szerencsétlen Hugh iránt. Órült módján abban bíztam, hogy ön talán helyet ad nekem a szívében. De félek, erre sosem kerülhet sor. Az ön könnyei, a bánata azt igazolja, hogy még mindig Hugh-t szereti, és isten a tanúm rá, ő va-

lóban megérdemli, hogy ilyen érzelmeket tápláljon iránta. Az ön kedvéért... Ó, jobban szeretem önt, mint az életet, a vagyont és a hírnevet, jobban, mint a saját lelkemet! Az ön kedvéért meg kell próbálkoznom a lehetetlennel. Kérem, könyörgöm, most ne szóljon! Képtelen lennék kitartani elhatározásom mellett, ha meghallanám az ön hangjának muzsikáját! Engem mindig is a szívem irányított. Az ön bánatának látványa, az a szomorúság, amelynek e pillanatban is tanúja vagyok, hirtelen feltámasztotta bennem az erőt, amely képessé tesz az önfeláldozásra. Gyorsan kell megtennem, és őrizkednem kell az ön arcának látványától, az ön hangjának hallásától, különben féltő, hogy nem sikerül. Elmegyek, Mary. Feláldozom magam. Istentől már csak annyit kérek, közeli legyen a halálom! Egy szót se! Egyetlen szót se szóljon, könyörgöm! Ég önnel. Kilépek az életéből, drágám. Isten önnel, kedvesem! Az Úr óvja önt, amíg él! - Zsebkendőjét az arcához szorítva a ház felé iramodott.

Mary Gray megkövültén állt a helyén, és addig nézett a férfi után, míg az eltűnt a fák között.

- Ó! - zokogta. - Mily kevésbé ismertem! Ezerszer nemesebb annál, amilyennek előkelő származása, ősei révén lennie kellene! Öt perccel ezelőtt még szinte gyűlöltem, most viszont... Most viszont már majdnem szeretem! Ó, tisztelnem, becsülnöm, áldanom kell ezt az embert, míg élek! Ó, milyen hatalmas, tiszta és nemes a szíve!

Ötödik fejezet

Grayék három napig színétselátták a grófnak. John és a felesége kissé elcsodálkozott ezen, de nem szóltak, csak megállapították, hogy Mary kedve sokkal jobb a megszokottnál. Ebből arra következtettek, hogy valami előrelépés történt a gróffal való kapcsolatában.

A harmadik napon, estefelé a gróf a falu közepén állt és éppen Dávid Grayjel beszélgetett, amikor Hugh Gregory haladt el mellettük. A fiatal ember megtorpant, habozott, majd megfordult és megkérdezte a gróftól, nincs-e kedve meglátogatni őt a lakásán. Mielőtt a gróf bármit válaszolhatott volna, David Gray felmordult.

- Ne pazarolja rám az idejét, gróf úr, amikor vannak nálamnál sokkal tisztább és kedvesebb emberek is, akikkel eltöltheti az idejét. Menjen, menjen most, azonnal!

- Ezt most miattam mondja, uram? - kérdezte Hugh.

Néhányjárókelő megállthallgatózni.

- Igen, maga miatt, fiatalember. Ön nem azért állt meg itt, hogy megszólítsa a gróf urat. Ön azért állt meg itt, mert úgy gondolta, felbosszant engem ezzel a megjegyzésével. Nos, hát sikerült. Mint mindig. Azt hiszi, nem ismerem magát. Azt hitte talán, nem tudom, hogy Mary Gray után ácsingózik? Mindent a szerelemért, mi? Pedig fogalma sem lehetett arról, hogy arra a leányra fogom hagyni mindenemet. Hát persze, hogy nem tudhatta! De most megmutatom magának, ki vagyok! Ha még két napig életben maradok, új végrendeletet készíttetek, amiből kihagyom Mary Grayt. Ne nézzen rám így, fiatalember! Nem ijedek meg magától.

- Bolondokkal felesleges vitába szállni - mondta Hugh erőltetett nyugalommal. - Inkább megyek, és...

A vén méregzsák botja akkor csattan Hugh fején, amikor a fiatalember sarkon fordult.

Hugh megtántorodott, és ijedtében nem fejezte be a megkezdett mondatot. A következő pillanatban előrelendült az ökle, s egy másodperc múlva David Gray elterült a földön. Hugh őrjöngve ugrott előre, hogy folytassa a megkezdett támadást, ám néhányan odarohantak és lefógták. Megpróbált kiszabadulni, s közben így üvöltött:

- Eresszenek! Eresszenek! Legalább ötvenszer megsértett már! Most az egyszer semmi sem akadályozhatja meg, hogy elégtételt vegyek rajta!

Hatodik fejezet

Másnap délelőtt tíz óra körül a grófbelépett John Gray házába. John szíve azonnal megvidámodott. A gróf megviseltnek, fáradtnak tűnt.

- Fájdalmat okoz nekem, ha nem látogathatok el ebbe a házba - mondta. - Sehol sem lelek rá a boldogságra, csakis itt! A szívem éhezik... Hadd lássam Maryt!

A kérés azonnal teljesült; Mary belépett a szobába, mire a többiek sietve távoztak.

- Ó! - mondta a gróf. - El kellett jönnöm... Nem bírtam ott élni, ahol ön nem volt jelen! Megpróbáltam, isten látja lelkemet, hogy meg... Az ön kedvéért le akartam mondani mindenről, de nem bírtam. Oly próbatétel volt ez, ami meghaladta az erőmet. Nézzen rám! Minden hajam szálán, arcom minden vonásán láthatja, mennyit szenvedtem! Nem bírtam aludni, nem pihenhettem. Eljöttem, hogy az ön kegyeire bízam magam. Könyörögve kérem a megértését, mert

csakis így maradhatok életben. Nem bírom ki ön nélkül. Megpróbáltam, én tényleg megpróbáltam, de... nem sikerült. Könyörüljön rajtam!

Mary megindultán nézett a grófra, a szemében könnyek csillogtak. Megpróbált elsuttogni néhány vizsgáló szót. A férfi szenvedélyes vallomással válaszolt. Addig folytatódott ez az édes-bús, szívfacsaró jelenet, míg John Gray hirtelen berontott a szobába.

- Dávidét megölték! - kiáltotta. - Hugh Gregoryt letartóztatták!

Mary megtántorodott és elalélt.

A falu a feje tetejére állt, az emberek félbehagyták a munkájukat. A tömeg órákon át ácsorgott David Gray irodája előtt. A gyilkosságról beszélgettek, és türelmesen várták az alkalmat, hogy végre beléphessenek és megpillanthassák a szörnyű látványt. A halott ember hatalmas vértócsa közepén feküdt. A felborogatott bútorok arról tanúskodtak, hogy halála előtt összeverekedett valakivel. Az íróasztalon egy fejléces papírt találtak, rajta csupán egyetlen sor. David Gray le akart írni valamit, ám a halál megakadályozta ebben.

Én, David Gray, ép elmém birtokában...

A hulla mellett egy szövetdarabot találtak, amiről bebizonyosodott, hogy azonos a Hugh Gregory kabátjának gallérjából hiányzó darabbal. Hugh nadrágján vérfoltokat találtak. Aztán ott volt az új végrendelet (mert mindenki biztosra vette, hogy a megkezdett írás egy végrendelet), amely valószínűleg arról szólt volna, hogy David Gray egyetlen centet sem hagy arra a leányra, akit Hugh Gregory feleségül kívánt venni.

Azt beszélték, hogy Hugh apja az utóbbi időben az üzleti élet sűrűjébe merészkedett, és jelentős összegeket veszített. Az emberek felidéztek az előző napi verekedés részleteit, valakinek pedig eszébe jutott Hugh egy régi megjegyzése, miszerint David Gray egy nap „súlyos árat fog fizetni” azokért a sértésekért, amelyeket az ő fejéhez vágott.

Nyilvánvaló volt, hogy Hugh Gregory követte el a gyilkosságot. Ebben mindenki egyetértett. Avélemények közötti különbség csak annyi volt, hogy egyesek szerint Hugh erős felindulásból követte el a szörnyűséget, azért, mert bosszút akart állni az őt ért sértések miatt, míg mások úgy gondolták, aljas nyereségvágyból ölt. Hugh természetesen ártatlannak vallotta magát, ettől az sem tántorította el, hogy a bizonyítékok egyértelműen arra utaltak, ő követte el a bűnt. Amikor kijelentette, hogy ártatlan, olyan őszintének és határozottnak tűnt, hogy a falubeliek közül néhányan elbizonytalanodtak, de csupán rövid időre. Történt ugyanis, hogy délutánra előke-rült egy véres kés, amiről tudták, hogy Hugh tulajdona. A kés Hugh ágya alatt lapult. Nem is bukkantak volna rá abban a padlórepedésben, ha nem fedeznek fel egy-két árulkodó vércsöppet a közelében.

Ekkor már nem akadt olyan emberfia, aki hitt Hugh Gregory ártatlanságában. Vagyis mégis volt valaki. Mary Gray még mindig nem tudta elfogadni a tényeket, de már az ő hite is megingott. Hugh küldött neki egy levelet, amiben arra kérte, higgye el, nem ő követte el a gyilkosságot. Azt is leírta, isten kegyelmes, és bizonyára időben felfedi a történeteket. A levél sajnálatos

módon John Gray kezébe került, így sosem jutott el a címzetthez.

Mary Gray néhány napig várt, hogy válasz kapjon arra a levélkére, amit Hugh-nak írt. Ebben a levélben arra kérte a fiatalembert, vallja meg, mi történt, és adja szavát, hogy ártatlan. Hiába remélte, hogy kérésének eleget tesznek. Tommy Gray vállalta, hogy becsempészi Hugh-nak nővére levelét, ám John Gray szemmel tartotta a fiút, és fülön csípte, amikor a választ szállította. Úgy ráijesztett a kölyökre, hogy Tommy féltelmében azt mondta Marynek, Hugh összegyúrta a levelét, és azt mondta, ha Mary valóban szereti őt, akkor minden követ megmozgat annak érdekében, hogy kiszabaduljon, és nem azzal tölti az idejét, hogy vallo-mást próbál kicsikarni tőle.

A következő néhány napban Mary Gray semmi másban nem lelt vigasztalásra, csakis a gróf szavaiban. Végül feladta a reményt, és kénytelen-kelletlen elfogadta a borzasztó tényt, hogy Hugh Gregory bűnös. Az anyjának ugyanez volt a véleménye. A házban ezt követően senki sem ejtette ki Hugh nevét. Mary azonban rájött, még az ilyen rettenetes tettek sem ölik meg a szerelmet. Még mindig imádta Hugh Gregoryt; ezt a vonzalmat semmi sem szüntethette meg. Ám tudta, sosem lehet a felesége. Kijelentette, jöjjön, aminek jönnie kell; már nem érdekelte, mit tartogat számára a sors.

Ahogy teltek a hetek, egyre inkább megkedvelte a grófot. A francia nemes közelében sokkal jobban megnyugodott zaklatott lelke, mint másutt.

Hosszú ideig tartana beszámolni azokról a beszél-

getésekről, könyörgésekről és válaszokról, azokról a tépelődésekről, amelyeknek a vége az lett, hogy Mary Gray ellenállása megszűnt, és beleegyezett abba, hogy feleségül megy Fontainebleau grófhhoz. Mivel nagybátyja halála után hatalmas vagyonnal rendelkezett (így a családja is módos lett), apja csupán arra vágyott, hogy magasabbra másszanak a társadalmi ranglétrán. Ezt pedig a legkönnyebben úgy teheték meg, hogy a leány nőül megy a külföldi nemeshez.

Amikor arra került a sor, hogy kitűzzék a nász napját, Mary megviselten csak ennyit mondott:

- Jelöljétek ki a napot. Nekem mindegy. Csak adjatok egy kis időt a pihenésre.

Június 29-ét választották ki. Úgy tervezték, a szertartásra John Gray házában kerül sor, szűk családi körben. Ahogy közeledett a nagy nap, Mary Gray egyre kevesebbszer lépett ki a házból, és legfeljebb a családjával meg a gróffal találkozott. Amikor jelen volt, senki sem beszélt a faluban terjengő hírekről, de már ezek iránt sem érdeklődött volna. Nem foglalkozott ő már semmivel, nem érdekelte, mit hoz a jövő. Tudta, hogy Hugh tárgyalását az ügyvédek ügyeskedése miatt egy-két évvel elhalasztották, és azzal is tisztában volt, hogy a fiatalember valószínűleg már nem fogja megélni, mert az egészsége jócskán leromlott.

Ám az előzetes híresztelésekkel ellentétben a tárgyalásra hamar sor került. Maryvel elfelejtették közölni ezt aényt. Június 22-én megszületett az ítélet, amelynek értelmében az akasztást június 29-én, az esküvő napján kellett végrehajtani!

Ejnye, hát mit lehet tenni ilyen helyzetben? Hahasszák el az esküvőt? Nem, az lehetetlen. És szükségtelen is. A falu felbolydult. David Gray általános közutálatnak örvendett, míg élt, Hugh Gregoryt viszont mindenki szerette. Az emberek a tárgyalás kezdetekor még abban reménykedtek, a fiatalember megússza börtönbüntetéssel. Követeket küldtek a fővárosba, mindent megtettek annak érdekében, hogy Hugh kegyelmet kapjon. Bízta benne, elmarad az akasztás. Ilyen helyzetben természetesen ostobaság lett volna elodázni a nászt.

Mary semmit sem tudott az ítéletről, de még azt is elhallgatták előle, hogy lezajlott a tárgyalás.

Hetedik fejezet

Június 29-ének délelőttjén izgatott csoport gyűlt össze John Gray házában. Mary kivételével már mindenki tudta, nem sikerült felmentetni az elítéltet. Még John Gray hátán is végigfutott a hideg, amikor arra gondolt, hogy el kell mondania mit sem sejtő leányának, aki feleségül fog menni egy férfihoz, akit valójában nem szeret, hogy a férfi, akit imád, szégyenletes halállal fog elpusztulni. Mrs. Gray annyira izgult, hogy Hugh kegyelmet kap-e, vagy sem, hogy ágyának esett, egész héten fel se kelt. A vén lelkész nem volt hajlandó megtartani az esketést; egy éppen arra járó idegen lelkészt kellett megkérni, álljon a helyére. A férfit John Gray fogadta háza ajtajában, és azonnal figyelmeztette, még véletlenül se rontsa el a ceremónia örömét azzal, hogy utal a faluban zajló szomorú ügyre.

- Felesleges volt a figyelmeztetés - felelte az idegen halkán. - Ilyen helyzetben senki sem hozná szóba a dolgot. Egyébként az akasztófa mellett jöttem el.

Az emberek már összegyűltek. Sokan sírtak, még a férfiak is könnyeztek. Az a fiatalember ott állt az emelvényen a két seriffközött. A kötél pedig a feje fölött lenge-dezett. Sápadt volt és betegnek látszott, de egyenes háttal állt, mint a becsületes emberek szoktak. És beszélt. Ártatlannakvallotta magát. Azt mondta, elfogadja ugyan a halált, de isten szemében ő mindig is ártatlan marad. Az emberek erre kiáltozni kezdtek: „Hiszünk neked, hiszünk neked!” Kétszer is szólt, hogy készen áll. A seriffék fogták a hurkot, meg azt a fekete csuklyát. Már éppen rá akarták adni mind a kettőt, amikor nagy kiáltozás támadt. „Yárjanak! Isten nevében, várjanak! Megjön a felmentés! Kegyelmet fog kapni!” Az emberek felugráltak a szekerekre, felmásztak a fákra, és a préri irányába bámultak. „Ott van! Az nem egy lovas? Nem... De igen! Az, az a fekete pont! Az biztos, hogy egy lovas!” Ám hiába reménykedtek. Aseriffek végül ráhúzták a szerencsétlen ifjú fejére a csuklyát. Ó, hogy micsoda ordítózás meg jajgatás támadt! Nem bírtam elviselni. Eljöttem onnan. Ah, hogy mennyire szerethetik azt a szegény lelket! Hogy mennyire sajnálhatják!

Az idegen lelkész és John Gray belépett a szobába. Elkezdődött a ceremónia. Mary sápadtan és némán odaállt az apja és Fontainebleau gróf közé.

- Hubert Fontainebleau gróf, elfogadod ezt a leányt törvényes feleségedül, és ígéred, hogy szeretni, védelmezni fogod, míg a halál tőle el nem választ?

A gróf bólintott.

- Mary Gray, elfogadod ezt a férfiút törvényes férjedül, és ígéred, hogy szeretni, tisztelni fogod, míg...

A lelkész elhallgatott; odakintről furcsa, egyre erősödő zaj érkezett. Néhány pillanattal később vidám kiáltások harsantak, majd pár másodperc múlva csapatnyi falubeli özönlött be a házba. Hugh Gregory és a két seriff is belépett.

Mary Graynek elég volt Hugh szemébe pillantania, hogy megtudja, mi történt. Az ifjú karjai közé vetette magát. Ugyanabban a másodpercben a két seriff megragadta a grófot, gyorsan megbilincseltek. John Gray döbbenetesen nézett rájuk, úgy meglepődött, hogy szólni sem tudott.

- Minden rendben. Nyugalom! - mondta az egyik seriff. - Ez a sátánfajzat követte el a gyilkosságot. Volt egy társa, aki megtört, amikor látta, hogy Hugh nyakára kerül a hurok. Mindent bevallott, és e vallomás miatt a kormányzó úr aláírta Hugh Gregory kegyelmi kérvényét. Megmondom őszintén, örülök ennek, mert ha valakit fel akarok lógatni, akkor az nem más, mint ez a fajdkakas!

- Azt hiszem - szólalt meg Hugh -, nem kell megmagyaráznom, miért éppen ide akartam eljönni először, hogy kijelentsem: ártatlan vagyok!

A lelkész bólintott és szép csendesen félrehúzódott.

- Megálljon! - szólt rá John Gray. - A szertartás folytatódik! Mary! Hugh! Álljatok ide. Abban a pillanatban haljak meg, amikor megint valami rosszat mondok erről a fiatalemberről! Gyere, asszony, most már minden rendben van. Rajta, tiszteletes, kösse össze ezt a két fiataalt, de úgy ám. hogy semmi el ne válassza őket többé!

Nyolcadik fejezet

A gróf vallomása

Mivel halálra ítélték David Gray meggyilkolása miatt - ezt a tettet egy évvel ezelőtt követtem el -, elmondom életem történetét. Valódi nevem Jean Mercier. Franciaország déli részén, egy kis faluban születtem. Az apám borbély volt. Kitanultam a mesterséget, egy darabig műveltem is, de tehetségesnek éreztem magam, és ambícióim voltak. Saját erőmből, mindenféle segítség nélkül szert tettem bizonyos tudásra. Több nyelvet megtanultam, sikereket értem el a tudományokban, afféle feltaláló és mérnök lett belőlem. Kitanultam a tengeri navigáció mesterségét. Kipróbáltam magam idegenvezetőként is, turistákat utaztattam a világban. Végül, egy átkozott órán, Monsieur Jules Verne, az író hatása alá kerültem. Akkor kezdődtek a bajaim. Hatalmas fizetést kaptam tőle, mindenféle járműveket kellett kipróbálnom, ide-oda küldözgetett, aztán végighallgatta, milyen kalandokat éltem át, és utazásaim történetét leírta a könyveiben. Ezzel nem

lett volna semmi gond, ha ragaszkodik a tényekhez, de nem, ő mindent kiszínezett. A legegyszerűbb élményt is különleges csodává változtatta. Ezt kimondhatatlanul megalázónak éreztem, mert akkor még nagyon sokra tartottam a becsületet és az igazságot. A barátaim tudták, mivel foglalkozom, és azt hitték, hogy az a sok leírt furcsaság tényleg megtörtént velem. Szép lassan mindegyik elpártolt mellőlem. Kértem Monsieur Vernét, változtasson a dolgon, de nem tette meg. Az a szörnyeteg leküldött a Szajrán egy lyukas, ócska uszályon. Amikor visszatértem, meghallgatta a beszámolómat, aztán munkához látott, és valamivel később megjelentette a *Húszezer mérföld a tenger alatt* című könyvét. Ezt követően beszerzett egy ócska, használt légballont, és beleültetett. Az az ósdi hólyag körülbelül kétszáz láb magasra emelkedett, aztán összeomlott. Egy köves útra zuhantam, eltört a lábam. Ennek az esetnek az *Öt hét légbalonnal* című írás lett az eredménye, ami szemenszedett hazugság! Monsieur Verne ezután még kétszer vagy háromszor ilyen repülő utat szervezett nekem, és mindegyikről írt - egy-egy könyvet. Azután elküldött Párizsból, azt kérte, szekéren menjen le a spanyol-francia határhoz, valami poros kis faluba. Majdnem egy teljes évet töltöttem az úton, éheztem és szenvedtem, de aztán visszatértem hozzá. És mit gondolnak, mi lett az eredménye a dolognak? A *Nyolcvan nap alatt a Föld körül!* Monsieur Verne aztán újra ballonutazásra küldött. Gond nélkül felemelkedtem Párizs fölé, a felhők közé. Három napig ott voltam, mert nem támadt fel a

szél. Aztán beleestem egy folyóba, lázas lettem, és három hónapig az ágyat nyomtam. Miközben betegen feküdtem, és rossz sorsomon tépelődtem, szép lassan megbarátkoztam a gyilkosság gondolatával. Amikor aztán felépültem, Verne közölte, előkészített a számomra egy tökéletes légballont, és erre az útra ő is velem tart. Örültem. Abban reménykedtem, mindketten kitörjük a nyakunkat. Verne csinos ruhát vett magára, prémbundát; élelmiszert, italt és tudományos eszközöket pakoltatott a kosárba. Miután felszálltunk, a kezembe nyomta legújabb könyvét, a *Rejtelmes sziget*et. Elég volt egyszer belepillantanom, és... Elegem lett. Ezt már nem bírtam elviselni. Megragadtam Vernét, és kihajítottam a ballon kosarából. Legalább száz lábnyit zuhant. Remélem, végeztem vele, de nem tudom biztosan. Természetesen nem akartam lógni, ezért kihajigáltam a tudományos eszközöket is, hogy könnyítsék a kosáron. Magamra vettem Monsieur Verne ruháit, és remekül elvoltam a sok finom étellel megborral. Azt hiszem, túl sok terhet kidobtam, mert a ballon egyre magasabban és gyorsabban szállt. Olyan magasra jutottam, hogy elaludtam... Vagy talán elájultam? Nem tudom, erre a részre nem emlékszem. Arra viszont igen, hogy John Gray mezején tértem magamhoz. Fogalmam sincs, mi történt a ballonnal. Azt viszont tudom, hogy két nap és huszonegy óra alatt jutottam át Franciaországból Missouriiba. Most már John Gray is megértheti, hogyan kerültem a földjére anélkül, hogy nyomokat hagytam volna a hóban. Szegény ördög, mindig kíváncsi volt erre, de úgy véltem, ha

elmondom az igazat, híre megy a dolognak, megírják az újságok. Ahírlapok pedig eljuthatnak Franciaországba is, és ott valakinek eszébe juthatott volna, hogy kifaggasson Monsieur Verne életének utolsó perceiről...

Úgy döntöttem, az lesz a legjobb, ha álnéven mutatkozom be, és a faluban maradok, míg élek. De nem elégedtem meg azzal a pénzzel, amit az iskolában, tanítással kerestem. Véletlenül tudomásomra jutott, hogy David Gray az unokahúgára, Mary Grayre kívánja hagyni a vagyonát. Ezért elhittem John Grayjel, hogy odahaza úr vagyok és nagyon gazdag. Udvarolni kezdtem Marynek. Egy nap David Gray magamra hagyott néhány percre az irodájában. Kicsit körülnéztem, és találtam egy papírt, amely szerint mégsem Maryre, hanem egy távoli rokonára kívánta hagyni a vagyonát. Azonnal kihűlt a leány iránt érzett szerelmem. Elmentem Maryhez, és elmondtam neki, az ő kedvéért kitépem a szívemből a szerelmet. Amikor aztán Gregory és David Gray a jelenlétemben hajbakapott, rájöttem, hogy amit az irodában láttam, az egy régi végrendelet, és hogy az újabban David Gray tényleg mindenét Maryre testálja. Tehát, megint úgy alakult, hogy feleségül kellett vennem a leányt. Azt is tudtam, hogyancsináljam.

Az a kellemetlen vénember, Mr. Gray még ma is élne, én pedig szépen arra várnék, hogy természetes módon távozzon az élők sorából, ha... Ha nem követi el azt az ostobaságot. Megesküdött, hogy hazamegy, és új végrendeletet ír, amiből most már tényleg kihagyja Maryt. Ezt nem hagyhattam. Agyilkosság sem-

miség egy olyan ember számára, aki átesett Monsieur Verne kínzásain. Felbéreltem egy fickót, hogy tartsa szemmel David Gray ajtaját, miközben én végzek az öreggel. Egy tanyát akartam adni neki a szolgálataiért. Csak magának köszönheti az az ostoba, hogy most nem földbirtokos, hogy nem kapott egy szeletet a környék legistenfélőbb, legelegánsabb disznótenyésztőjének birtalmából. .. Éjjélkor magamhozvettem Mr. Gregory kését. Ő, ez a falusi bunkó, olyan mélyen alszik, mint a bányarédek, és úgy horkol, mint a gőzmozdonyok! Tizenöt perccel később David Gray megtért őseihez. Az új végrendeletnek csak az első néhány sorát vetette papírra. Mr. és Mrs. Hugh Gregory köszönetet mondhat nekem azért, hogy nem hagytam neki időt arra, hogy befejezze.

Nem tudom pontosan, hogyan történt a dolog. Szerztem egy-két karcolást a kezemre, de mindig kesztyűt húzok (ezen az istentelen vidéken csakis én hordok ilyesmit), így senki sem fedezhette fel. A kést visszavittem Mr. Gregory szobájába, eldugtam az ágya alá. Azután letéptem egy darabot a kabátja gallérjából. Jó éjszakát kívántam neki; hangos hortyogással felelt. Mielőtt távoztam, ráfröccsenttem a nadrágjára néhány vércsöppet. Tudtam, a bizonyítékok ellene vullanak majd. Persze egy okos ember kijelentette volna, hogy ostoba az, aki rajta hagyja a nadrágján a vért, és elrejtja a szobájában a gyilkos szerszámot. Itt, a disznótenyésztők között senkinek sem jutott eszébe a dolog.

Viszontlátásra. Búcsúzom ettől a világtól. Hamaro-

san alkalmam lesz megkérdezni a néhai Monsieur Ver-
nétől, hány oldalt írt meg legújabb művéből, ami min-
den bizonnyal a *Tizennyolc hónap a Pokol bugyrai-
ban* címet viseli majd. Arra is kíváncsi lennék, most
kivel szedeti össze a tényeket, kinek az élményeit na-
gyítja kalandokká. Ja, és azt is szeretném megtudni,
mire esett, amikor *véletlenül* kizuhant a ballonunk ko-
sarából.

Az élet öt adománya

Első fejezet

Azélet hajnalán eljött egy jótündér a kosarával,
és így szólt:

- Ezek ajándékok. Vegyél egyet, hagyd a többit. És vigyázz, bölcsen válassz; ó, bölcs legyen a választásod, mert mind közül csupán egynek van értéke.

Őt ajándékot hozott: a Hírnevet, a Szerelmet, a Gazdagságot, a Gyönyört és a Halált.

Az ifjú mohón így felelt:

- Felesleges töprengeni - és kiválasztotta magának a Gyönyört.

Kiment a világba és megkereste azokat az élvezeteket, amelyekben az ifjak örömeiket lelik. De mindegyikről kiderült, hogy rövidéletű és kiábrándító, hiábavalló és üres; és mindegyik elvált tőle, mind kigúnyolta őt. Végül így szólt:

- Elvesztem ezeket az éveket. Ha módom lenne rá, és újra választhatnék, bölcsebben döntenék.

Második fejezet

A tündér megjelent és így szólt:

- Négy ajándék még megmaradt. Válassz még egyszer, és ó, ne feledd - az idő elrepül, és ezek közül csupán az egyik értékes.

A férfi hosszan elgondolkozott, azután kiválasztotta a Szerelmet; és nem látta meg a könnyeket, amelyek kibuggyantak a tündér szeméből.

Sok-sok évvel később a férfi egy koporsó mellett ült, egy üres házban. És kesergett magában, ekképpen szólva:

- Egymás után elmentek és itt hagytak engem; és most ő is itt fekszik, most a legkedvesebb is elmegy. Gyász gyász után csapott le rám; mert a boldogság minden órájáért, amit az álnok Szerelemtől kaptam, ezerórányi bánattal kellett fizetnem. Tiszta szívemből mondom: átok reá!

Harmadik fejezet

Válassz újra - szólalt meg a tündér. - Az évek bölcsőbbé tettek - ennek így kell lennie. Három ajándék maradt. Ne feledd, csak egynek van értéke közülük, bölcs legyen hát választásod.

A férfi hosszan töprenkedett, azután kiválasztotta magának a Hírnevet; és a tündér sóhajtva elment.

Teltek az évek és újra eljött, és odaállt a férfi mögé, aki magányosan üldögélt egy este, mélyen elgondolkozva. És a tündér ismerte a gondolatait:

- A nevem ismert lett a világon, minden létező nyelven dicsérnek, és jó darabig szerettek. Ó, de milyen rövid ideig! Mert aztán megérkezett az irigység, azután az ócsárlás, azután a rágalmak, azután a gyűlölség, azután üldözötté lettem. És nevetség tárgya is lettem, ez pedig azonos a vég kezdetével. És végül eljött a sajnálkozás, ami a hírnév temetése. Ó, a hírnév keserősége és gyötrelme! Aki híres, míg fent van: sárdobálás céltáblája, ha lezuhan: semmibe vevés és szánakozás tárgya.

Negyedik fejezet

Válassz megint - hallatszott a tündér hangja. - Két ajándék maradt. És ne ess kétségbe. Kezdetben is csupán egy volt értékes az ajándékok közül, s ez még mindig itt van.

- Gazdagság, ami hatalom! Milyen vak voltam! - mondta a férfi. - Most, végre, érdemes lesz élni. Költekezni fogok, tékoználni, tündökölni. Ezek a gúnyolódok és szánakozók ott fognak csúszni előttem a porban, és én az ő irigységükkel fogom táplálni éhező szívemet. Mindent megszerzek, ami pompás, minden örömet, mindent, ami delejezi a lelket, és elégedetté teszi a testet, amit ember fontosnak gondol. Vásárolni fogok, venni, venni! Tiszteletet, alázatot, megbecsülést, imádatot - mindent, ami kellemes az életben, mindent, amit a közönséges világ piacán meg lehet kapni. Sok időt elvesztegettem, és ezelőtt rosszul választottam, de fátylat a múltra; akkor még balga voltam, és azt véltem jónak, ami annak látszott.

Három rövid év telt el, és elérkezett a nap, amikor a férfi reszketve ült egy sivar manzárdszobában; és sóvány volt és sápadt, a szeme beesett, ruhái rongyok; és egy száraz kenyérdarabot rágcsált, s így motyogott:

- Átok a világ minden kincsére, a hitványságokra, az aranyozott hazugságokra! Átok mindre! Nem ajándékok ezek, csupán kölcsönadományok. Gyönyör, Szerelem, Hírnév, Gazdagság: csupán a később jelentkező valóság álcái, a Fájdalomé, a Bánaté, a Szégyené, a Szegénységé. A tündér igazat szólt; a kosarában csak egy ajándéknak volt értéke, csak egy volt páratlan. Most már tudom, mennyire szegényesek és olcsók és hitványak voltak a többiek, ahhoz az egyetlen értékeshez képest, ahhoz a drága és édes és kedves ajándékhoz képest, az álomtalan álmhoz képest, ami megszünteti a testet kízó fájdalmakat, a szégyent és a bánatot, ami szívemet falja. Hozd el! Fáradt vagyok, pihennék.

Ötödik fejezet

A tündéreljött, elhozta ismét négy ajándékát, amik közül éppen a Halál hiányzott, így szólt:

- Odaadtam egy anya legdrágább kincsének, egy kisgyermeknek. Tudatlan volt, de megbízott bennem, megkért, válasszak helyette. Te nem kérted ezt tőlem.

- Jaj szegény fejemnek! Nekem mi maradt?

- Az, amit még te sem érdemelnél meg: a Vénség végtelen kínja.

*Hogyan meséljünk
történeteket?*

A humoros történet - amerikai találmány. Miben különbözik a komikus és a bölcselkedő történetektől?

Nem állítom, hogy képes vagyok arra, hogy úgy mondjak el egy történetet, ahogyan azt kell. Azt viszont ki merem jelenteni, hogy tudom, hogyan kellene elmondani egy történetet, mert sok-sok éven keresztül napjaimat a legtapasztaltabb mesélők társaságában töltöttem.

Sokfajta történet létezik, de ezek közül csak az egyik típusba tartozók nehezek - a humoros történetek. Most főként ezekről fogok beszélni. A humoros történet amerikai, a komikus történet angol, a bölcselkedő történet francia találmány. A humoros történet hatása az előadás MÓDJÁTÓL függ; a komikus és a bölcselkedő történeté a TÉMÁTÓL.

A humoros történet lehet nagyon hosszú, tetszés szerinti mennyiségű kitérőt tartalmazhat, és lehet, hogy sehová sem érkezik meg a végén; de a komikus és a bölcselkedő történeteknek minden esetben rövidnek kell lenniük, és valamilyen csattanóval kell be-

fejeződnieük. A humoros történet szelíden pezseg, a másik kettő viszont robbanásszerűen tör ki.

A humoros történet szigorúan művészeti alkotás - magas és finom művészet- és kizárólag valamilyen művész képes elmondani; ezzel szemben a komikus és a bölcselkedő történetek elmondásához nem szükséges semmiféle művészet; ezt bárki megteheti. A humoros történet elmondásának művészete (tisztázzuk: én most az elmondott, nem pedig a kinyomtatott közlésről beszélek) Amerikában jött létre, és otthon is maradt.

A humoros történetet komolyan mondják el; a mesélő minden tőle telhetőt elkövet annak érdekében, hogy eltitkolja, hogy akár halványan is gyanítja, van valami tréfás az elmondottakban; ám a komikus történetek mesélői már jó előre közlik, hogy ez a legmókásabb dolog, amit valaha hallottak, aztán mohó élvezettel adják elő, és ők a legelsőek, akik nevetnek, amikor a végére érnek. És időnként, ha sikerük van, akkor olyan vidámak és boldogok lesznek, hogy elismétlik a poént, és egyik arcról a másikra néznek, begyűjtik a tapsot, aztán megint megismétlik. Elég lehangozó látványt nyújtanak.

Természetesen nagyon gyakran mesésik, hogy az összefüggésektől mentes, elkalandozó jellegű humoros történet poénnal, éllel, csattanóval - nevezzük, ahogy akarjuk - fejeződik be. Ezután a hallgatónak figyelnie kell, mert sok esetben a mesélő eltereli a figyelmet a poénról, mégpedig úgy, hogy óvatosan, közőmbösen és szemtelenül mondja el, azt színlelve, hogy fogalma sincs arról, hogy ez a valami csattanó.

Artemus Ward sokszor használta ezt a trükköt; aztán, amikor a megtévesztett közönség felfogta a vicc lényegét, ártatlan képpel nézett fel, mintha azon tűnődne, vajon a többiek min nevetnek. Dan Setchell már őelőtte használta ezt a megoldást, Nye, Riley és mások ma is alkalmazzák.

Ám a komikus történet mesélője nem leplezi a poént; beleordítja az ember arcába, ahányszor alkalma nyílik rá. És amikor kinyomtatja, Angliában, Franciaországban, Németországban és Olaszországban, dőlt betűkkel szedeti ki, és odabiggyeszt utána néhány figyelemfelkeltő felkiáltójelet, időnként pedig zárójelben még meg is magyarázza. Mindez nagyon lehangoló, és arra ösztönzi az embert, hogy ne foglalkozzon a viccekkel, inkább mással törődjön.

Hadd mutassak be egy példát a komikus módszerre, egy olyan anekdotán keresztül, amely már ezerkétszáz, talán ezeröttszáz éve népszerű az egész világon. A mesélő így mondja el:

A sebesült katona

Egy bizonyos csata során egy katona, akinek elölték a lábát, megkért egy másik katonát, aki éppen elsietett mellett, hogy vigye őt hátra, és egyúttal informálta arról, hogy milyen veszteség érte; minek következtében Mars nagylelkű fia a vállára vette a szerencsétlent, és nekilátott, hogy teljesítse annak kívánságát. Golyók és ágyúgolyók röpködtek minden irányba, és ezen utóbbiak közül egy levitte a sebesült katona fejét - anélkül, hogy segítőtársa ebből bármit észrevett volna. Kis idő múlva megállította őt egy tiszt, aki ekképpen szólott:

- Hová mész azzal a hullával?
- Hátra, uram... elvesztette a lábát!
- Ellőtték a lábát? - kérdezte a tiszt meghökkenve.
- Úgy érted, te balfék, hogy a fejét?

Ennek utána a katona megszabadult terhétől, és nagy meglepődéssel lenézett rá. Végül így szólt:

- Úgy igaz, uram, ahogy mondta! - Azután kis szü-

netet követően hozzátette: - PEDIG Ő AZT MONDTA, HOGY A LÁBÁT LŐTTÉK EL!

Itt a narrátorból kirobban a mennydörgő röhögés, és lihegése, visításai és fuldoklása közepette újra és újra megismétli ezt az utolsó mondatot.

Csupán másfél percbe telik, hogy a történetet viccformában elmondjuk; de így kár szót pazarolni rá. Ha humoros történet formájában mondjuk el, akkor el tart vagy tíz percig, és a legrétfásabb dolgok közé tartozik, amiket valaha hallottam - legalábbis ahogy James Whitcomb Riley elmeséli.

Ő egy olyan otromba-ostoba vén paraszt bőrbe bújva mondja el, aki először hallotta, és kimondhatatlanul mókásnak hiszi, és megpróbálja elismételni a szomszédjának. De nem emlékszik rá, ezért aztán mindent összekever, és tanácstalanul beszél, beszél, kitér a teljesen felesleges részletekre, hogy aztán elmerüljön bennük; véletlenszerűen kiemel bizonyos részeket, másokat tesz be helyettük, amelyek éppen olyan feleslegesek; időnként kisebb hibákat vét és megáll, hogy kijavítsa ezeket és megmagyarázza, miért is követte el őket; visszaemlékszik dolgokra, amiket a maguk helyén elfelejtett megemlíteni és visszakanyarodik, hogy mégis elmondja ezeket; jó hosszú időre abbahagyja a mesélést, mert megpróbál visszaemlékezni a sebesült katona nevére, aztán eszébe jut, hogy a történetben nem is említettek neveket, ezért teljes nyugalommal közli, hogy a névnek amúgy sincs jelentősége - jobb lenne, ha az ember tudná, de egyáltalán nem létfontosságú -, és így tovább, és így tovább.

A mesélő ártatlan és boldog és elégedett magával, és rendre szünetet kell tartania, hogy felidézze a részleteket, és hogy visszafojtsa a nevetést; és visszafojtja, de a teste kocsonyaként remeg a belső kuncogástól; és a tíz perc elteltével a közönség addig nevet, míg belefárad, és könny csorog az arcokon.

Tökéletesen szimulálja a vén paraszt egyszerűségét, ártatlanságát, őszinteségét és mit sem sejtését, és az eredmény egy előadás, amely a végletekig megkapó és pompás. Ez a művészet - remek és gyönyörű, és csak egy mester képes erre; de a másik történetet akár egy gép is elmondhatná.

Ha a gondolatmenetem helyes, akkor az amerikai művészet alapját éppen az összefüggéstelenség, az abszurdítások elkalandozó és időnként céltalan módon történő egymásba fűzése alkotja, amikor a mesélő látszólag ártatlan és mit sem sejt önnön abszurdításáról. Egy másik tényező a lényeg elhomályosítása. A harmadik egy töprengő megjegyzés, ami látszólag véletlenül szalad ki a mesélő száján, mintha csak hangoosan gondolkodna. A negyedik és az utolsó: a szünet.

Artemus Ward nagyon sokat foglalkozott a hármas és a négyes számú dologgal. Nagy lelkesedéssel kezdett bele valaminek az elmesélésébe, amit látszólag csodálatosnak tartott, aztán elvesztette a magabiztosságát és látszólag szórakozottan szünetet tartott, majd monologizálva tett egy oda nem illő megjegyzést; és éppen ez a megjegyzés volt az, amivel robbantani akart - és robbantott is.

Például, izgatottan és hevesen belekezdett: „Egy-

szer ismertem egy embert Új-Zélandon, akinek egyetlen foga sem volt..." Itt a lelkesedése alábbhagy; néma, reflektív szünet következik, majd álmatag hangon, mintha csak magában beszélne, folytatja: „...de ennek ellenére ez az ember jobban tudott dobolni, mint bárki, akivel találkoztam."

A szünet mindenfajta történetben kimondhatatlanul fontos és gyakorta visszatérő elem. Finom dolog, kecses, de ugyanakkor bizonytalan és álnok is; mert pontosan megfelelő hosszúnak kell lennie - sem hosszabbnak, sem rövidebbnek -, különben nem tölti be a szerepét, és bajt okoz. Ha a szünet túlságosan rövid, akkor tovaszáll a hatásos pillanat, és a közönségnek van ideje ráeszmélni, hogy meglepetés készül - és ebben az esetben természetesen képtelenség meglepni.

Nyilvánosság előtt én magam gyakran elmondtam egy néger kísértettörténetet, aminek a csattanója előtt volt egy szünet, és ez a szünet volt a legfontosabb dolog az egész történetben. Ha jól méreteztem, akkor képes voltam arra, hogy olyan feszültté tegyem a befejezést, hogy a befolyásolhatóbb fiatal hölgyek meglepetten felsikkantsanak és összerezzenjenek a helyükön - és nekem éppen ez volt a szándékom. Ez a történet az „Aranykar” címet viselte, és ekképpen mondódott el. Az ember egyedül is gyakorolhat - de figyelem, ilyenkor is ügyeljünk a szünetekre, és arra, hogy megfelelő hosszúságúak legyenek!

Az aranykar

Egyszer vót, hol nem vót, vót egyszer egy nagydarab, morcos ember, és ű ott élt künn a prérin, teljesen magába, meg a feleségivei. Osztán az asszony meghótt, oszt akkor az ember megfogta, oszt kivitte a pusztába, oszt eltemette szegényt. Na de, az asszonymak aranybul vót a karja - teljesen aranybul, tömörbűl, válltól lefele az egész. Az ember meg nagyerejű vót, meg morcos is; oszt azon az éccakán nem bírt aludni, mer' annyira akarta magának azt az aranybul való kart.

Osztán amikor elgyütt az éjféel, nem bírta má' tovább, fel is kelt, fel ám, oszt elővette a lámpását, oszt kiment a viharba, kiásta a meghótt asszonyt, oszt elvette túle az aranykart, és lehajtotta a fejit, oszt ment a szélbe', ment, mendegélt, át a nagy havon. Oszt akkor hirtelen megállt (itt hosszú szünetet kell tartani, és meglepett arcot kell vágni, hogy magunkra vonjuk a figyelmet), oszt mondta: „Ejnye no, mi az?”

Oszt fiiéit, fiíéit, a szél meg csak fútt (itt össze kell

szóritanunk a fogunkat, és imitálnunk kell a szél zúgását és hörgését), „Bzzz-z-zzz” - oszt akkor, hátulról, a sír felül meghallott egy HANGOT! - egy hangot, ami tisztára összekeveredett a széllal - nem is tudta megkülönböztetni egymástul a kettőt - „Bzzz-zzz! K-i-n-é-l-v-a-n-a-z-a-r-a-n-y-k-a-r-o-m?” (Ennél a pontnál reszketni kell.)

Oszt az ember reszket, meg remeg, mondja: „Jaj nekem! Jaj szegény fejemnek!”, és a szél elfújta a lámpást, a hó meg kezdett beleesni az ember arcába, de úgy, hogy majdnem megfullasztotta, ű meg kezdett menés közbe' jó térdig belesüllyedni a hóba, félhóttan hazafele, és hallja ám, nem sokkal ezut', a hangot megint, ami (szünet)... jött utána, de rendesen! „Bzzz-zzz-zzz! K-i-n-é-l-v-a-n-a-z-a-r-a-n-y-k-a-r-o-m?”

És amikor kiért a mezőre, megin' hallja - most ma' közelebből, és mind közelebből! - a hangot, ami gyűtt utána a setétbe' meg a viharba'... (Elismételni a szélzúgást és a hangot.) Amikor hazajutott a házába, felszaladt az emeletre, beleugrott az ágyába, be is takarózott nyakig, és ahogy ott fekszik reszketve meg remegve - odakinnrűl megin' hallja a közelítő hangot! És megin' hallja (szünet - döbbenet és hallgatóság mímélése)... patt...patt... patt... VALAMI GYÜN FELFELE A LÉPCSŐN! Osztán hallja az ajtót kinyílni, és ma' tudja, hogy az a valami a szobába' van! Oszt kicsivel később ott van... ott ÜLAZ ÁGYMELLETT! (Szünet.) Osztán... tudja, hogy ODAHAJOL FÖLÉJE... oszt akkor ma' alig kap levegőt! Osztán... osztán... minthogyha erezne valami H-I-D-E-G-E-T, majdnem ott a fejínél! (Szünet.)

Oszt megszólal a hang, közveden bele a fülbe: „K-i-n-é-l-v-a-n-a-z-a-r-a-n-y-k-a-r-o-m?” (Panaszosánésvád-lón kell felkiáltani; aztán mereven és impresszíven rá kell nézni a legközelebb ülő nézőre, lehetőleg egy fiatal hölgyre, és hagyni kell, hogy ez a félelmet össze-gyűjtő csend lassan síri némasággá fokozza magát. Az-tán, amikor már éppen elég hosszúra nyúlt a szünet, hirtelen oda kell ugrani a fiatal hölgyhöz, és rá kell kiáltani:

- Magánál van!

Ha megfelelő hosszúságú a szünet, a fiatal hölgy felsikkant és felugrik a helyéről. De ehhez pontosan kell méretezni a szünetet; aki megpróbálja, rá fog jön-ni, hogy ez a legnehezebb, legnagyobb pontosságot igénylő, és ugyanakkor legbizonytalanabb dolog, amit valaha csinált.)

Egy kutya meséje

Első fejezet

Atyám bernáthegyi volt, anyám skót juhász, én viszont presbiteriánus vagyok. Ezt az anyám mondta nekem, nem magamtól vettem észre ezeket a finom megkülönböztetéseket. Számomra ezek csupán szép szavak, semmit sem jelentenek. Anyám kedvelte az ilyen dolgokat; szeretett ilyesmiket mondogatni, szeretete látni a többi kutyán az irigységet és a meglepettséget, akik azon gondolkodtak, vajon anyám hol tett szert ekkora műveltségre. Természetesen ez nem valódi műveltség volt; csupán színjáték: anyám úgy szedte össze a szavakat, hogy az ebédlőben és a szalonban hallgatózott, amikor társaság gyűlt össze ezekben a helyiségekben, és eljárt a gyerekekkel a vasárnapi iskolába, és ott is figyelt; és amikor hallott egy pompás szót, akkor sokszor elismételte magában, és így volt képes a fejében tartani, míg a szomszédban összegyűlt egy amolyan dogmatikus társaság - ilyenkor aztán kidobta a fejéből a szavakat, és meglepte és zavarba hozta

ajelenlévőket, az ölebtől kezdve a masztiffig mindenkit, és ez elégtételt adott neki minden szenvedésért. Ha a közelben történetesen volt valami idegen, majdnem biztos, hogy feltámadt benne a gyanakvás, és amikor újra levegőt kapott, megkérdezte anyámtól, hogy mit is jelent az, amit mondott. És anyám mindig válaszolt.

Az idegenek erre sosem számítottak, arra gondoltak, hogy most aztán leleplezik anyámat; ezért amikor anyám válaszolt, az idegenek elszégyellték magukat - pedig mind azt akarta elérni, hogy anyám szégyellje el magát. A többiek mindig lesték az ilyen alkalmakat, és örültek, és büszkék voltak anyámra, mert ők előre tudták, hogy mi fog történni, mert már volt alkalmuk megtapasztalni. Amikor anyám megmondta egy-egy bonyolult szó jelentését, a többiek mind elismerően néztek rá, annyira, hogy soha, egyetlen kutyának sem jutott eszébe, hogy kételkedjen anyám magyarázatának helyességében; és ez természetes volt, mert először is: anyám olyan gyorsan válaszolt, hogy úgy tűnt, mintha egy értelmező szótár szólalna meg, másodsor: hogyan is tudták volna kideríteni a többiek, hogy helyes-e a magyarázat, vagy sem? Mert anyám volt az egyetlen művelt kutya az egész bandában. Aztán, amikor már idősebb voltam, anyám egyszer hazahozta a „műveletlen” szót, és egész héten, a különböző összejöveteleken, újra és újra használta, rengeteg boldogtalanságot és csüggedtséget okozott. És ekkor történt, hogy megfigyeltem, hogy annak a hétnek a során nyolc különböző összejövetelen megkérdezték tőle a szó ér-

telmét, és ő minden alkalommal valami új definícióval állt elő, és ebből rájöttem, hogy anyámnak sokkalta nagyobb a találékonysága, mint a kulturáltsága, de nem szóltam semmit - azt hiszem, ez természetes. Volt egy szava, amit mindig a keze ügyében tartott és készenlétben, akár egy mentőövet, egy amolyan mentőszót, amihez mindig odanyúlhatott, amikor valószínűvé vált, hogy esetleg hirtelen lemossák a fedélzetről; ez a szó a „szinonima” volt. Mindig sikerült előkapni egy hosszú szót (ami hetekkel korábban volt a figyelem középpontjában, és előkészített jelentései már bekerültek az elfelejtendő kacatok közé) ha előkerült valami idegen, akit pár percre természetesen megszedített a kifejezés. Mire az idegen magához tért, addigra anyám már egy másik szónál tartott, és így váratlanul érte, ha az idegen az előző szó magyarázatát követelte. Ilyenkor én (az egyetlen kutya, aki ismerte anyám játékát) megfigyelhettem, hogy anyám elbizonytalanodik - de csupán egyetlen pillanatra -, majd tökéletes magabiztossággal és a tőle telhető legnagyobb nyugalommal kijelenti:

- Ez a szó a „túlbugzóság” szinonimája.

Vagy valami hasonló istentelenül bonyolult szóé. Ezután nyugodtan továbbhaladt, és rátért a következő témára, könnyedén, magára hagyva a profán és zavart idegent. És az ismerősei szinkronban verték a farkukkal a földet, az arcukon pedig megjelent valami szent öröm.

Ugyanez volt a helyzet a valóban hosszú kifejezésekkel is. Anyám hazavonszolt egy egész kifejezést, ha

jó volt a hangzása, és hat esti meg két délutáni előadás-
son át ezt játszotta, minden alkalommal új magyará-
zatot adott rá - amit el is vártak tőle -, és közben
semmi mással nem törődött; nem érdekelt, hogy va-
lójában mit jelent, és tudta, hogy a kutyáknak úgy-
sincs elég eszük ahhoz, hogy leleplezzék őt. Igen,
anyám pompás kutyahölgy volt! Egyebek mellett azért
is, mert semmitől sem félt, és tökéletes magabiztossá-
gában jottányit sem törődött a többiekkel. Az is elő-
fordult, hogy anekdotákat hozott haza, amiket a csa-
ládban hallott, amiken a vacsoravendégek az ő füle
hallatára nevettek vagy röhögtek. De rendszerint az
egyik vicc poénját egy másik vicc szövegéhez csapta,
ahová természetesen nem illett, és így semmi értelme
sem volt az egésznek. Ám ennek ellenére, amikor ki-
mondta a poént, levetette magát a földre, és ott hem-
pergett a padlón, és nevetett, és eléggé eszelősen uga-
tott - én azonban láttam rajta, hogy közben azon töp-
reng, vajon most miért nem olyan mókás a történet,
mint akkor volt, amikor először hallotta. De semmi
baj sem történt; a többiek is a földön fetrengtek és
ugattak is, igaz, magukban szégyelltek, hogy nem ér-
tik a poént, de sosem gyanakodtak arra, hogy a hiba
nem bennük van, hanem az a helyzet, hogy tényleg
nincs poén, amit észre lehetne venni. Ezekből a té-
nyekből is kitűnhet, hogy anyám eléggé hiú és frivol
teremtés volt; de mégis voltak érényei, méghozzá -
azt hiszem - éppen elég ahhoz, hogy egészében véve
jónak lehessen nevezni. Jószívű volt és kedves, sosem
neheztelt sokáig az őt ért sérelmek miatt, könnyedén

túltette magát a dolgokon, elfelejtette a rosszat. Nagy szeretettel tanítgatta a gyermekeit; tőle tanultuk meg, mi a bátorság, és hogy készen kell állni vész esetén, nem szabad elszaladni, hanem szembe kell nézni a veszedelemmel, ami valamelyik barátunkat vagy akár egy idegent fenyeget, és segíteni kell másokon, minden tőlünk telhető eszközzel, és mindeközben nem szabad arra gondolnunk, hogy ez a segítség nekünk mibe kerülhet. És nem csak szavakkal tanított, hanem a saját példájával is, és ez a legjobb módszer és a legbiztosabb, ennek a legtartósabb az eredménye. Ó, milyen bátor dolgokat csinált, milyen csodásakat! Hű katonája volt; és nem hencegett ezzel - őt egyszerűen csodálni kellett, őt utánozni kellett; az ő társaságában még egy károlykirály-spániel sem tudott pökhendi maradni. Ahogy minden bizonnal kitűnt az elmondottakból, a tudásán kívül is voltak értékei.

Második fejezet

Amikor már jól megnőttem végre, eladtak és elvittek, és soha többé nem láttam az anyámat. Bánatos volt, és én is az voltam, és sírtunk; de megpróbált megvigasztalni, és azt mondta, azért vagyunk ezen a világon, hogy bölcssek legyünk és jó célokat szolgáljunk, és állhatatosan végre kell hajtánunk a kötelességünket, olyannak kell elfogadnunk az életünket, amilyen, azért kell élnünk, hogy mindent megtegyünk másokén, és sosem szabad foglalkoznunk a következmé-

nyekkel; ezek nem ránk tartoznak. Azt mondta, hogy azoknak az embereknek, akik így cselekszenek, nemes és csodálatos jutalomban lesz részük egy másik világon, de mivel mi, állatok nem jutunk el oda, a jó és helyes cselekedetek jutalmát nem várva való végrehajtása rövid életünknek értelmet ad és valami olyan nemességet, ami már önmagában véve felér egy jutalommal. Ezeket az elképzeléseket akkor szedte össze, amikor eljárt a gyerekekkel a vasárnapi iskolába, és minden ilyesmit sokkal gondosabban helyezett el a memóriájában, mint a különleges szavakat és kifejezéseket; és alaposan tanulmányozta ezeket, önmaga és a mi érdekünkben. Ebből is látható, hogy okos, sőt, bölcs volt, mindazon könnyedség és hiúság ellenére, ami szintén jellemezte.

Tehát elbúcsúztunk egymástól, még egyszer utoljára összenéztünk a könnyeinken keresztül; és a legutolsó dolog, amit mondott (ezt a legutolsó pillanatra tartogatta, hogy jobban emlékezzem majd rá) ez volt:

- Jussak majd eszedbe, ha valakit veszély fenyeget, ne gondolj magadra, az anyádra gondolj, és tedd azt, amit ő tenne a helyedben.

Hát lehet egy ilyen búcsút elfelejteni? Nem.

Harmadik fejezet

Olyan csodálatos otthon volt! Az én új otthonom egy szép, nagy ház, képekkel és finom díszekkel és drága bútorokkal, és sehol semmi borongósság, min-

denütt élénk színek ragyogtak a beözönlő napsugarakban; és a tágas udvar, és a hatalmas kert - ó, pázsit és nemes fák és virágok vég nélkül! És olyan voltam, akár egy családtag; és szerettek engem, és simogattak, és nem adtak új nevet, hanem a régin szólítottak, ami nagyon kedves volt a számomra, mert anyámtól kaptam - Aileen Mavoureen. Egy dalból vette ezt a nevet; és Grayék ismerték ezt a dalt, és azt mondták, gyönyörű név.

Mrs. Gray harmincéves volt, és olyan édes és olyan kedves, hogy el sem lehet mondani; és Sadie tízéves volt, éppen olyan, mint az édesanyja, a mama szép, karcsú, kicsike másolata, aranybarna haja a háta közepéig ért, és rövid ruhácskákat hordott; és a pici egyéves volt, dundi és aranyos, és szeretett engem, és sosem unt rá a farkam ráncigálására, az ölelgetésemre, és nevetett, ártatlanul és boldogan; és Mr. Gray harmincnyolc éves volt, magas és karcsú és jóképű, elől egy kicsit kopaszodott, figyelmes és gyors mozgású, gyakorlatias, tettere kész, határozott, nem érzelgős, az arca ápolt és szép vonalú, csak úgy süttött róla az értelem! Elismert tudós volt. Nem tudom, hogy ez a szó mit jelent, de az anyám tudná, hogyan használja, és elismerést aratna vele. Az anyám tudná, hogyan bizonytalanítson el vele egy patkányvadász terriert, hogyan változtassa ölebbé, aki már bánja, hogy odakerült elé. De nem ez a legjobb; a legjobb a Laboratórium volt. Az anyám annyi tudást összegyűjthetett volna ott, amennyivel egy egész falkára való kutyát képes lett volna ámulatba ejteni. A Laboratórium nem könyv

volt, nem is kép, nem olyan dolog, amiben kezet lehet mosni, ahogy az egyetem dékánjának a kutyája mondta - nem, a „lavór”, az valami egészen más. A Laboratórium meg megint más, és tele van petricsészékkel meg palackokkal meg elektromossággal meg drótokkal és fura gépekkel. És minden héten más tudósok is eljöttek, és használták a gépeket és beszélgettek, és olyasmiket csináltak, amiket „kísérletnek” meg „felfedezésnek” neveztek. És én gyakran átmentem, és ott álldogáltam és hallgatóztam, és próbáltam tanulni, az anyámért, imádott emlékéért, bár eléggé fájdalmas volt, amikor rájöttem, hogy kihagyta az életéből azt, ami nekem megadatott - nekem, aki semmit sem tudtam kezdeni az egészszel; mert hiába próbálkoztak, soha, semmit sem sikerült megértenem.

Máskor meg ott feküdtem az úrnőm varrószozájának a padlóján, és aludtam, és közben ő szelíden lábtámasznak használt, mert tudta, hogy örülök ennek, hiszen ez Törődés. Megint máskor meg eltöltöttem egy-egy órát a gyerekszobában, és jól megcincáltak és boldog voltam; és volt, hogy csak néztem a bölcsőt, amikor a kisbaba aludt és a dadus kiment pár percre a kicsi dolgait előkészíteni. És volt, hogy kint futkorásztam az udvaron meg a kertben Sadie-val, amíg ki nem fáradtunk, aztán elaludtam az egyik fa árnyékában, a fűvön, miközben ő a könyvét olvasta; és volt, hogy átmentem látogatóba a szomszéd kutyákhoz - mert a közelben lakott néhány egészen kellemes fickó. Az *egyik* kifejezetten csinos és udvarias és kedves volt velem, egy göndör szőrű ír szetter, akit Robin Adairnak

hívtak, és hozzám hasonlóan presbiteriánus volt, és a skót miniszterhez tartozott.

A házunkban a szolgák mind rendesek voltak velem, szerettek engem, tehát, ahogy kitűnik, nagyon kellemes életem volt. Nem is lehetett elképzelni nálam boldogabb kutyát, de hálásabbat sem. Ezt ki merem jelenteni, mert ez az igazság; megpróbáltam mindenben jól és helyesen viselkedni, hű maradni anyám emlékéhez és a tanításaihoz, és kiérdemelni azt a boldogságot, amiben részem lehetett.

És aztán megérkezett a kiskutyám, és betelt a hely, teljes lett a boldogságom. Csodálatos, kicsi, totyogó jószág volt, olyan sima és puha és bársonyos, és aranyos, pici, esetlen mancsai voltak, és olyan szerető szeme és olyan édes és ártatlan arcocskája; és büszke voltam amikor láttam, hogy a gyerekek és a mamájuk imádják és babusgatják, és vidáman felkiáltanak amikor valami kedves kis dolgot csinált. Úgy éreztem, hogy az életem már túlságosan is szép...

Aztán tél lett. Egy nap a gyerekszobában őrködtem. Vagyis... az igazat megvallva az ágyon szunyókáltam. A baba a bölcsőben aludt, ami az ágy mellett, közvetlenül a kandallónál állt. Olyan bölcső volt, aminek a tetejére valami félig átlátszó gézszertű anyagból csináltak kis sátrat. A dada kiment, magunkra maradtunk mi, a két szenderegő. Aztán kipattant egy szikra a tűzből, és meggyújtotta a bölcső tetején a kis sátrat. Azt hiszem, ezután eltelt valamennyi idő. A baba sikítésére ébredtem fel; a sátorból akkor a lángok már a mennyezet felé csaptak. Úgy megijedtem, hogy gon-

dolkodás nélkül a padlóra ugrottam, aztán egy pillanat alatt megtettem az ajtó felé vezető út felét. De akkor újra a fülemben hallottam anyám búcsúszavait, és máris visszaugrottam az ágyra, keresztüldugtam a fejem a lángokon, és a derekánál fogva kihúztam a babát, és aztán mind a ketten a padlóra estünk egy nagy füstfelhőben; fogást váltottam, és kihúztam a sikítózó kisembert az ajtón, aztán befordultam vele a folyosó kanyarulatánál, és még mindig csak húztam, izgatottan és boldogan és büszkén, amikor rám ordított a gazdám:

- Takarodj, te átkozott dög!

És elugrottam, hogy mentsem magam, de a gazdám dühös volt és gyors, és lecsapott rám a sétatálcájával, üldözni kezdett, én meg megpróbáltam kitérni előle, rémülten, de végül a pálca eltalálta a bal mellső lábamat, és ettől vonyítottam és elestem, egy pillanattig védtelen voltam; aztán a pálca ismét a levegőbe emelkedett, de nem ereszkedett le, mert felcsendült a dadus riadt kiáltása:

- Ég a gyerekszoba!

És a gazdám elrohant abba az irányba, így a többi csontom megmenekült.

A fájdalom kegyetlen volt, de nem érdekelt, nem vesztegethettem az időt; a gazdám bármelyik pillanatban visszatérhetett; ezért aztán három lábon elsántikáltam a folyosó másik végébe, ahol volt egy keskeny, sötét lépcső, ami a padlásra vezetett, ahol régi ládákat meg hasonlókat tartottak - ezt hallomásból tudtam -, és ahová az emberek ritkán mentek fel. Sikerült felka-

paszkodnom oda, aztán átvergődtem a halomba rakott holmik között és elbújtam a legeldugottabb helyen, amit találtam. Ostobaság volt félni odafönt, én mégis féltem; annyira féltem, hogy a lélegzetemet is visszafojtottam, és alig vinnyogtam, pedig olyan jó, olyan vigasztaló lett volna sírni, mert az legalább enyhíti a fájdalmat. De a lábamat meg tudtam nyalni, és ez segített egy kicsit.

Odalent jó fél órán át nagy volt a felfordulás és a kiáltozás, rohanó lábak dobbantak, aztán megint csend lett. Csend - pár percre, és ennek örült a lelkem, mert a félelem kezdett alábbhagyni; és a félelem rosszabb, mint a fájdalom - ó, sokkal rosszabb. Aztán meghallottam a hangot, amitől megállt a szívem. Engem szölongattak - a nevemen -, rám vadásztak!

A hangot eltompította a távolság, de ez sem volt képes kiszitálni belőle a borzalmat, és ez volt a legfélelmetesebb hang, amit valaha hallottam. Innen érkezett, aztán onnan, mindenhol, letről, a folyosókról, a szobákból, mindkét szinten, aztán az alagsorból és a pincéből; aztán odakintről, és messzebről, még távolabbról - aztán visszajött, és megint a ház különböző pontjairól érkezett, és én már azt hittem, hogy ennek soha, soha nem lesz vége. De aztán mégis vége lett, órákkal, hosszú órákkal azután, hogy a padlás félhomálya fekete sötétséggé változott.

Azután, abban az áldott nyugalomban a félelmem apránként elmúlt, és békességet éreztem és elaludtam. Jót pihentem, de jóval azelőtt felébredtem, hogy ismét elérkezett a szürkesség. Eléggé jól éreztem ma-

gam ahhoz, hogy kitaláljak valami tervet. Ki is találtam egy elég jót: leóvakodom, egészen végig a hátsó lépcsőn, és elbújok a pinceajtó mögött, és kisurranok és megszököm, amikor hajnalban eljön a jegesember, akkor megyek ki, amíg ő odabent van és megtölti a hűtőszekrényt; aztán egész napra elbújok, és akkor indulok útnak, amikor beesteledik; útnak indulok a... nos, mindegy hová megyek, csak ne ismerjenek és ne áruljanak be a gazdámnak. Ekkor már eléggé jó volt a hangulatom; de aztán hirtelen erre gondoltam:

- Jaj, mit ér az élet a kiskölyköm nélkül?

Kétségbeestem. Már láttam, számomra nincs terv, ami elég jó lehet; itt kell maradnom, ahol vagyok; maradni és várni, és szembenézni azzal, ami jön - ez nem az én ügyem; ilyen az élet - anyám legalábbis ezt mondta. Aztán... megint elkezdtek szólongatni! Visszatért minden félelmem. Azt mondogattam magamban, hogy a gazdám sosem fog megbocsátani. Fogalmam sem volt, mit tettem, amivel ilyené változtattam, ilyen kérlelhetetlenné, de úgy véltem, ez valami olyasmi lehet, amit kutya nem is érthet meg, ám egy ember számára világos és rettenetes.

Szólongattak és szólongattak - úgy tűnt, napokon és éjjeleken át. Olyan sokáig, hogy már majdnem megőrjített az éhség és a szomjúság, és rádöbentem, hogy kezdek nagyon elgyengülni. Amikor valaki ilyen helyzetben van, akkor sokat alszik. Én is ezt tettem. Egyszer rettegvé riadtam fel - úgy hallottam, hogy onnan, a padlás másik végéből szólongatnak. És így is volt; Sadie hangját hallottam. Sírt. Szegény, szomorú

kicsike ajkai a nevemet ismételtették, és alig hittem a fülemlnek, amikor ezt hallottam:

- Gyere vissza hozzánk... Ó, gyere vissza hozzánk és bocsáss meg... olyan, olyan szomorú nélkülüed...

Kiszakadt belőlem valami hálás kis kiáltás, és a következő pillanatban Sadie keresztülbotladozott a sötétben és a kacatok között, és kiáltozott, hogy a családja meghallja:

- Megvan! Megvan!

Az ezután következő napok - nos, csodálatosak voltak. Az anya és Sadie és a szolgák - szóval, úgy viselkedtek, mintha bálványoznának. Mintha nem tudtak volna elég kényelmes ágyat készíteni; mintha nem elégedtek volna meg azzal, hogy nyúlhúst meg a legfinomabb finomságokat teszik elém; és minden nap eljöttek a barátok meg a szomszédok, hogy végighallgassák hősiességem történetét - mert így nevezték, amit csináltam (valami köze lehet a mezőgazdasághoz, azt hiszem). Emlékszem, az anyám egyszer kimondta a többieknek ezt a szót, és így magyarázta meg valahogy, de aztán már nem mondta meg, hogy a mezőgazdaság micsoda, csak annyit mondott róla, hogy az intramurális incandescenciaszinonimája; és Mrs. Gray meg Sadie naponta tucatszor elmondta a mesét az újonnan érkezőknek, hogy kockáztattam az életemet azért, hogy megmentsem a babát, és mind a kettőnkön vannak égési sérülések bizonyítékként, és aztán egy egész csapat jött oda hozzám és simogattak és discsértek, és Sadie meg az anyja szemében látni lehetett a büszkeséget; és amikor az emberek tudni akarták,

mitől sántítok, Sadie meg a mamája elszégyellték magukat és témát váltottak, és időnként, amikor az emberek a kérdéseikkel mégis rájuk rontottak, akkor úgy néztek rám, mintha sírni készülnének.

És ez még mindig nem volt a teljes dicsőség; nem, a gazdám barátai is eljöttek, a húsz legkiválóbb ember, és bevittek a Laboratóriumba, és úgy társalogtak rólam, mintha valami új felfedezés lennék; és volt, aki azt mondta, milyen csodálatos, hogy egy ostoba állat ilyet tett, és hogy ez a legkiválóbb ösztönöknek ennél pompásabb megnyilvánulását el sem lehet képzelni; de a gazdám azt mondta, vehemensen:

- Ez jóval az ösztönök fölött van; ez ÉRTELEM, amiből sok emberbe, akiket privilegizáltak arra, hogy megmeneküljenek, és velünk együtt átjussanak egy jobb világba, kevesebb szorult, mint ebbe a szegény, ostoba, elmúlásra rendelt négy lábúba.

Aztán felnevetett és így szólt:

- Nézzetek rám... nevetséges vagyok! Én, a magam hatalmas intelligenciájával, csakis arra tudtam gondolni, hogy megveszett a kutya, és kárt akar tenni a gyerekekben, tehát ha ez az állat nem volna intelligens... én mondom: ÉRTELMES! Nos, akkor a gyermek már nem élne.

Beszéltek és beszéltek, és én voltam a fő témájuk, és szerettem volna, ha anyám tudja, milyen nagy megtiszteltetés ért; büszke lett volna rám.

Aztán az optikáról beszélgettek, így nevezték, és arról, hogy az agy bizonyos károsodása eredményezhet-e vakságot vagy sem, de ebben nem tudtak egyetér-

teni, és azt mondták, kísérlettel kell kipróbálniuk a dolgot; és azután a növényekről beszélgettek, ami érdekelt engem, mert nyáron Sadie meg én magokat ültettünk - segítettem neki kiásni a gödröket -, és napokkal később egy kis bokor vagy egy virág jött fel a földből, és kész csoda volt, hogy ez megtörténhetett; de megtörtént és szerettem volna, ha tudok beszélni - mindent elmondhattam volna ezeknek az embereknek erről, és megmutathattam volna, milyen sokat tudok, és ez a téma tényleg érdekelt; az optika viszont nem érdekelt; az unalmas volt, és amikor visszatértek rá, untatott, ezért inkább aludtam egy sort.

Nem sokkal később tavasz lett, és napfényes meg kellemes meg szép, és az édesanya meg a gyerekek búcsúzóul megsimogattak engem meg a kiskölyköt, és elmentek utazásra és meglátogatni a rokonaikat, és a gazda nem volt jó társaság a számunkra, de együtt játszottunk és jól éreztük magunkat, és a szolgák rendesek meg barátságosak voltak, ezért aztán elég boldogan elvontunk és számoltuk a napokat és vártuk a családot.

És egy nap megint eljöttek azok az emberek, és mondták, a kísérlethez elviszik a kiskölyköt a Laboratóriumba, és én három lábon odasántikáltam, büszke voltam, mert természetesen örültem, hogy a kiskölyök a figyelem középpontjába került. Beszélgettek és kísérleteztek, aztán a kiskölyök hirtelen felvisített, aztán letették a padlóra, és ő kóvályogva elindult, a kicsi feje csurom vér volt, és a gazdám tapsolt és kiabált:

- Tessék! Győztem... Ismerjétek el! Vak, akár egy denevér!

És mind ezt mondták:

- Igen... bebizonyítottad az elméletedet, és a szenvedő emberiség mostantól sokkal tartozik neked. - És körbevették és szívélyesen, hálásan szorongatták a kezét és dicsérték.

De én ebből nem sokat láttam vagy hallottam, mert rögtön odafutottam az én kis drágámhoz, és odakúsztam, ahol feküdt, és lenyaltam a vért, és a fejét az enyémhez tettem, halkán nyüszítettem és én a szívemben tudtam, enyhíti a fájdalmát és a félelmét, hogy érzi az anyja érintését, még akkor is, ha nem láthat. Aztán összeomlott, és kicsi bársonyos orra a padlón feküdt, és nem mozdult, és soha többé nem moccan meg.

Nem sokkal később a gazdám egy pillanatra abbahagyta a beszélgetést, és becsengette a szolgát, és így szólt:

- Temesse el a kert végében. - Aztán folytatta a beszélgetést, és én a szolga után sántikáltam, nagyon boldogan és hálásan, mert tudtam, hogy a kiskölyköm már nem érez fájdalmat, mert alszik. Jó messze elmentünk a kertben, a legtávolabbi sarokba, oda, ahol a dadus meg a gyerekek meg a kiskölyök meg én játszani szoktunk nyáron, a nagy szilfa árnyékában, és ott a szolga ásott egy gödröt, és láttam, hogy el akarja ültetni a kiskölyköt, és örültem, mert akkor ő ki fog nőni, előjön a föld alól és felnő és szép és jóképű kutya lesz belőle, olyan, mint Robin Adair, és kellemes meglepetés lesz a család számára, amikor hazajönnek; ezért aztán megpróbáltam segíteni az ásásban, de a béna lábam nem volt jó, merev volt, és az ásáshoz két láb

kell, egyel nem lehet megcsinálni. Amikor a szolga befejezte, és betakarta földdel a kicsi Robint, megsimogatta a fejemet, és könnyes volt a szeme, és ezt mondta:

- Szegény kiskutyám, pedig te megmentetted az ő gyerekét!

Két teljes hétig figyeltem, de nem nőtt ki! Ezen a héten szörnyű félelmem támadt. Azt hiszem, van ebben az egészben valami rettenetes. Nem tudom, mi az, de belebetegszem a félelembé, és nem tudok enni, bár a szolgák a legjobb ételt hozzák nekem, és ezt mondják:

- Szegény kutyus... Add fel és gyere haza. Ne törd össze a szívünket!

És ettől én még jobban megrémülök, és egyre biztosabb vagyok abban, hogy valami történt. Nagyon gyenge vagyok; tegnap óta már nem bírok a lábamon állni. És most nemrég a szolgák, ahogy a nap felé néztek, ami lefelé süllyed - már közeledik az éjszakai hideg - olyan dolgokat mondtak, amiket nem értek, de a szavaikkal valami hidegséget vittek a szívembe.

- Szegénykék! Nem is sejtik. Reggel hazajönnek, és keresik majd a kiskutyát, ami véghezvitte azt a bátor tettet, és vajon melyikünk lesz elég erős ahhoz, hogy megmondja nekik az igazat: „Hűségese kis barátunk elment oda, ahová a halott állatok kerülnek”?

Mennyország volt? Vagy pokol?

Első fejezet

- Hazudtál?
- Bevallod... most végül bevallod... hazudtál!

Második fejezet

A családnak négytagja volt: Margaret Lester, özvegy, harminchat éves; Helen Lester, a leánya, tizenhat éves; Mrs. Lester férjezetlen nagynénjei, Hannah és Hester Gray, ikrek, hatvanhét esztendősek. Ébren és álmában a három nő minden napját és éjjelét a kislány körülrajongásával töltötte; figyelték édes kis lelkének mozdulatait arcának tükrén; felfrissítették a lelküket virágzásának és szépségének látványával; hallgatták hangjának muzsikáját; hálát adva felismerték, hogy mennyire gazdag és szépséges számukra a világ attól, hogy Helen velük lehet; remegve gondoltak arra, milyen sivár lesz majd akkor, amikor ez a fény eltávozik belőle.

A koros nagynénik természetüket - és lelküket - tekintve végtelenül kedvesek, szeretetteljesek és jók voltak, ám az erkölcsök és az életvitel tekintetében annyira szigorú nevelést kaptak, hogy külsőre szigorúnak, hogy azt ne mondjam: zordnak tűntek. Nagy hatást gyakoroltak a háznépre; de az anya és a leány vidáman, elégedetten, boldogan és a dolgok megkérdőjelezése nélkül eleget tettek az erkölcsi és vallási követelményeknek. Ennek megtétele teljességgel természetessé vált a számukra. Ebben a békés mennyországban nem voltak pörlekedések, sértődések, hibakeresések, szívfájdalmak.

Ebben nem volt helye a hazugságnak. Itt elképzelhetetlen volt, hogy valaki hazudjon. Itt az igazat, csakis az igazat, a kőkemény igazságot mondhatták ki, a kérlelhetetlen és megalkuvást nem ismerő igazságot, bármi legyen is annak következménye. De mégis, egy nap, a körülmények nyomása alatt a ház kedvence egy hazugsággal szennyezte be ajkait - és meggyónta ezt, könnyekkel, önváddal. Nincsenek szavak, amelyekkel le lehetne írni a nagynénik megrökönyödését. Számukra olyan volt ez, mintha megrepedt volna az égbolt, mintha rázuhant volna a földre, hogy nagy zajjal mindent romjai alá temessen. Egymás mellett ültek, sápadtan és szigorúan, szótlánul meredtek a vétkesre, aki előttük térdelt, hol egyikük, hol másikuk ölébe temetve arcát, nyögve és zokogva, együttérzésért és bocsánatát könyörgött, de hiába, pedig megcsókolta először az egyik nagynéni, majd a másik kezét, ám ők visszahúzták kezeiket, nehogy a bűnös ajkak beszennyezzék őket.

Hester néni, döbönt csodálkozással kétszer is elismételte:

- Hazudtál?

Hannah néni, megrökönyödött ámuldozással mind a kétszer ezt mormolta:

- Bevallod... most végül bevallod... hazudtál!

Csak ennyit tudtak mondani. A helyzet új volt, eddig sosem történt ilyesmi, hihetetlennek tűnt az egész; nem értették, és nem tudták, hogyan viselkedjenek, mintha megbénult volna a nyelvük.

Végül eldöntötték, hogy a vétkes gyermeket az anyja elé kell vinni, aki beteg volt, és akinek mindenképpen tudomást kell szereznie a történeletről. Helen könnyögött, rimánkodott, kérlelte a nénikéit, hogy kíméljék meg legalább ettől a gyötrelemtől, és kíméljék meg az anyját a szomorúságtól meg a fájdalomtól; de erről szó sem lehetett: a kötelességteljesítés megkövetelte ezt az áldozatot, a kötelesség teljesítése mindennél fontosabb, semmi, de semmi sem gátolhatja meg az embert abban, ahogy megtegye azt, amit meg kell tennie, a kötelességteljesítés nem fér össze a megalkuvással.

Helen könnyögött, és azt mondta, ez a bűn egyedül az ő bűne, az anyjának nem volt része benne - miért kellene hát neki is szenvednie miatta?

Ám a nagynénik szilárdan hittek elképzelésük helyességében, és kijelentették, hogy a törvényt, amely szerint a szülők örökíthetik bűneiket gyermekeikre, mindenbizonyal és teljesjoggal visszájára fordítva is lehet alkalmazni; tehát: igazságos, hogy a bűnös gyer-

mek ártatlan édesanyja is megkapja a maga részét a szomorúságból, a fájdalomból és a szégyenből, amely a bűn elkövetőjének jár.

Hármasban indultak el a betegszoba felé.

Ekkor az orvos már elindult a házhoz. Elindult, de még mindig elég nagy távolságra volt. Jó orvos volt és jó ember, jószívú, de az embernek legalább egy évig kellett ismernie ahhoz, hogy megváljon az iránta táplált gyűlöletből, két évig, hogy megtanulja szeretni őt, négy vagy öt évig, hogy megtanulja, hogyan kell együtt élni vele. Lassú és embert próbáló tanulási folyamat volt ez, de megérte. Az orvos erős felépítésű ember volt; oroszlánszerű fej, oroszlánszerű arc, érdes hang, a szeme pedig, a hangulatától függően, időnként olyan, akár egy kalózé, időnként pedig olyan, akár egy asszonyé. Semmit sem tudott az etiketről, nem is foglalkozott vele; beszédét, modorát, magatartását és viselkedését tekintve éppen az ellentéte volt a konvencionálisnak. Őszinte volt, végtelenül; mindenről megvolt a maga véleménye és fikarcnyit sem törődött azzal, hogy beszélgetőpartnere szereti-e őt, vagy sem. Akit szeretett, azt szerette, és erről tanúbizonyságot is tett; akit nem szeretett, azt gyűlölte, és ezt az érzést sem leplezte. Fiatalkorában tengerész volt, még mindig a tengerek sóillatú levegője áradt belőle. Erős lelkű volt, hithű keresztény; hitte, hogy ő a legjobb keresztény a környéken, az egyetlen, akinek kereszténysége tökéletes és őszinte, egészséges, józan ésszel alátámasztott, romladan. Azok az emberek, akik le akarták szólni a háta mögött, és azok, akik valamilyen oknál fogva szerették volna elnyerni a

jóindulatát, egyszerűen csak „A keresztény”-nek nevezték - ez a szó zene volt fülei számára, a nagy „A” betű pedig olyan varázslatos és étellel teli dolog volt előtte, hogy szinte látta, még sötétben is, ahogy kibukik az emberek száján. Azok közül, akik szerették, sokan határozottan kitartottak álláspontjuk mellett, és már megszőkásból is ezen a hangzatos néven emlegették, mert élvezet volt a számukra olyasmit tenni, amivel az orvosnak örömet szerezhettek; és elszánt és képmutató ellenszenvvel ellenségei kiterjedt és szinte mindig állandó köre is előszeretettel emlegette a nevet, ápolgatta, nem hagyta feledésbe merülni, sőt, ki is egészítette: „Az egyetlen keresztényire. A két elnevezés közül az utóbbi volt szélesebb körben használatos; ebből pedig azt a következtetést lehet levonni, hogy az ellenségei voltak többen. Bármi volt is az, amiben az orvos hitt, teljes szívvel hitte, alkalomadtán akár harcolni is kész volt érte; és az ilyen lehetősége közötti időszakok bosszantóan hosszúra nyúltak, akkor keresett és talált módot arra, hogy megrövidítse őket. Elszántan öntudatos volt, és a maga, mindenki másétól független módján szemlélte a dolgokat; ha úgy vélte, hogy valamit kötelessége megtenni, akkor nem érdekelte, hogy a hivatásos moralisták véleménye egyezik-e az övével, vagy sem. A tengeren, fiatal korában, szabadon lehetett profán, ám amint be kellett állnia egy sorba, alkotott egy olyan szabályt, amelyhez aztán mereven ragaszkodott, és csakis akkor szegte meg, amikor a kötelességének teljesítése azt parancsolta. A tengeren még keményen ivott, de megváltozása után határozottan és nyíltan vállalta

az alkoholellességet, más okok mellett azért is, hogy jó példát mutasson az ifjaknak; csak egészen ritkán fordult elő, hogy ivott; vagyis inkább sohasem, kivéve persze akkor, amikor kötelességének érezte a dolgot - ilyen eset pedig évente csupán néhányszor, de ötnél mindig kevesebbszer fordult elő.

Szükségszerű, hogy egy ilyen ember érzékeny, impulzív és az érzéseire hallgató legyen. Az orvos valóban ilyen volt, egyszerűen nem tudta eltitkolni az érzéseit; vagy ha mégis képes volt erre, akkor nem vette a fáradságot, hogy megtegyje. Lelkének viharait vagy napsütését az arcán hordta, és amikor belépett valahová, előke-rültek a napernyők vagy éppen az esernyők - hogy képletesen szóljunk -, annak megfelelően, hogy éppen milyen jelek mutatkoztak meg rajta. Amikor a lágy fény csillant a szemében, akkor mindenki tudhatta, hogy helyesel valamit, és ezt mindenki áldásként értékelte; amikor összeráncolt homlokkal érkezett meg, legalább tíz fokkal csökkentette maga körül a hőmérsékletet. A barátai házában szeretetnek örvendő személy volt, de időnként rettegtek tőle.

A szívén viselte a Lester család sorsát, a család tagjai ezt az érzést érdeklődéssel vizsgolták. A hölgyek sokszor szomorú megjegyzéseket tettek különös kereszténységére, ő pedig nyíltan bírálta a ház lakóinak hitét, ám ez semmit sem változtatott azon a tényen, hogy kedvelték egymást.

A távolból érkező orvos egyre közelebb jutott a házhoz; a nagynénik és a vétkes pedig a betegszoba felé tartott.

Harmadik fejezet

A három utóbb nevezett személy az ágy mellett állt; a nagynénik szigorúan, a vétkes halkán sírdogálva. Az anya elfordította fejét a párnán; fáradt szemében szinte azonnal fellángolt az együttérző és szenvedélyes anyai szeretet, az, amit minden anya érez amikor bántják a gyermekét, és kitárta biztonságos menedéket jelentő karjait.

- Várj! - mondta Hannah néni, és kinyújtotta a kezét, megakadályozva, hogy a kislány az anyai karok közé vesse magát.

- Helen - mondta a másik nagynéni ellentmondást nem tűrően -, mindent mondj el az anyádnak. Tisztítsd meg a lelked, gyónj meg mindent.

A bírái előtt riadtan és döbbsen álló fiatal leány elzokogta szomorú történetét, mindent elmondott, aztán szenvedélyesen, kérlelőn felkiáltott:

- Ó, anyám, nem tudsz megbocsátani? Nem fogsz megbocsátani?... Én olyan szerencsétlen vagyok!

- Bocsássak meg neked, drágám? Ó, gyere, hadd öleljelek meg! Jól van, tedd a fejed ide, a mellemre, és nyugodj meg. Ha ezerszer hazudnál is...

Halk, figyelmeztető hang, egy torokköszörülés halatszott. A nagynénik felpillantottak, és megremegtek - a doktor állt az ajtóban, az arcán viharfellegek. Az anya és a gyermek még nem vette észre jelenlétét; egymást ölelve feküdtek, szív a szív fölött, belemerülve a mérhetetlen mély szeretetbe; számukra minden más halott volt. Az orvos néhány másodpercig mozdulat-

lanul állt, a szeme elé táruló jelenetet figyelte, tanulmányozta és elemezte, rájött a kiindulópontjára; azután felemelte a kezét és jelzett a nagynéniknek, akik reszketve odamentek hozzá, alázatosan eléje álltak és vártak. Az orvos lehajolt, és suttogva így szólt:

- Hát nem megmondtam, hogy a beteget óvni kell minden izgalomtól? Mi az ördögöt csináltak maguk? Távoznának?

A nagynénik engedelmeskedtek. Fél órával később az orvos belépett a szalonba, tekintélyesen és vidáman, napfénybe öltözötten, egyik karjával Helen derekát ölelte, kedvesen vezette, és közben kedves, játékos dolgokat mondott neki; és a kislány is napfényes, boldog arcát mutatta.

- Nohát - mondta az orvos -, viszontlátásra, kedvesem. Menj fel a szobádba, maradj távol az édesanyádtól, és viselkedj jól. De várj csak... Nyújtsd ki a nyelved! Jól van, így jó lesz... Egészséges vagy, mint a makk!
- Megpaskolta a kislány arcát, és hozzátette: - Fuss most, beszélni szeretnék ezekkel a nagynénikkel.

A kislány elsietett. Az orvos arca szinte azonnal elfelhősödött; és amikor leült, így szólt:

- Önök óriási kárt okoztak... és talán valami kis jót is tettek. Valami jót is, igen... ez a helyzet. A hölgy tífuszos! Önöknek köszönhető, hogy a betegség megmutatkozott, azt hiszem, az önök ostobaságának, és ez komoly szolgálat... ez a helyzet. Korábban képtelen voltam megállapítani, hogy pontosan mi a baja.

Az idős hölgyek talpra szökkentek, riadtan felkiáltottak.

- Leülni! Most mit akarnak csinálni?

- Csinálni? Oda kell mennünk hozzá. Mi...

- Semmi ilyesmit nem tesznek; ma már éppen elég bajt okoztak. Vagy talán újabbal akarják tetézní főbenjáró bűneiket és ostobaságaikat? Üljenek le! Tettem róla, hogy a hölgy aludjon, szüksége van a pihenésre; ha utasítás nélkül zavarni merik, én... meglékelem a koponyájukat... már ha van értelme üres fejeket lékelgetni.

A hölgyek leültek, zavartan és riadtan, de engedelmesen, az orvos hatása alá kerülten. A férfi folytatta:

- Most pedig, szeretném, ha elmagaráznák nekem a történetet. Ők el akarták magarázni... de már így is éppen elég izgalom volt abban a szobában. Ismerték a parancsaimat. Hogy volt merszük ahhoz, hogy felmenjenek oda, és ilyen felfordulást csináljanak?

Hester segítségkérőn nézett Hannahra; Hannah tanácstalanul nézett Hesterre - egyikük sem akart táncra perdülni ennek a kellemetlen muzsikának a hangjaira. Az orvos a segítségükre sietett, így szólt:

- Kezdje el, Hester.

Hester a vállkendője rojtjait morzsolgatva, lesütött szemmel, félénken mondta:

- Közönséges esetben nem szegtük volna meg az utasítást, de most létfontosságú volt, hogy megtegyük. A kötelességünket teljesítettük. Amikor pedig kötelességről van szó, az embernek nincs választási lehetősége; minden más szempontot figyelmen kívül kell helyezni, hogy megtegye, amit meg kell tennie. Kötelességek voltunk odavinni a kislányt az anyja elé, ugyanis... hazudott!

Az orvos egy hosszú pillanaton keresztül a nőre meredt, az arca olyan volt, mintha valami teljességgel érthetetlen kijelentést próbálna megérteni; azután kifakadt:

- Hazudott! Valóban? Isten, áldd meg a lelkem! Én naponta milliószor hazudok! És minden orvos ezt teszi. És mindenki ezt teszi, önök is, ha már itt tartunk. És EZ volt az a fontos dolog, ami feljogosította önöket arra, hogy megszegjék a parancsaimat és veszélybe sodorják annak a nőnek az életét! Hallgasson ide, Hester Gray, ez szintiszta őrültség; az a kislány nem hazudhatott olyasmit, amivel bárkinek árthatott. Ez lehetetlen... teljességgel lehetetlen. Ezt önök is tudják, mind a ketten tökéletesen tisztában vannak vele.

Hannah a nővére megmentésére sietett:

- Hester nem arra gondolt, hogy ilyesfajta hazugságról van szó, és nem is ez a helyzet. De a kislány tényleg hazudott.

- Szavamra, még sosem hallottam ilyen képtelenséget! Hát nincs meg a józan eszük ahhoz, hogy különbséget tudjanak tenni hazugság és hazugság között? Hát nem tudnak különbséget tenni a kegyes hazugság és a fájdalmat okozó hazugság között?

- MINDEN hazugság bűnös cselekedet - mondta Hannah, és összepréselte az ajkait. - Minden hazugság tiltva vagyon.

„Az egyetlen keresztény” türelmetlenül fészkelődött a székében. Meg akarta támadni ezt a kijelentést, de nem igazán tudta, hogyan lásson hozzá. Végül belevágott:

- Hester, ön akkor sem hazudna, ha ezzel megóvhatna valakit egy meg nem érdemelt sebtől vagy szegénytől?

- Nem.

- Még akkor sem, ha egy barátjáról van szó?

- Nem.

- És ha a legkedvesebb barátjáról?

- Nem. Nem tenném.

Az orvos egy darabig némán birkózott a szituációval, aztán megkérdezte:

- Akkor sem, ha ezzel megmenthetné az illetőt a fájdalomtól, a bánattól, a gyásztól?

- Nem. Még akkor sem, ha ezzel megmenthetném az életét.

Újabb csend, azután:

- És ha a lelkét?

Mély csend támadt, olyan csend, ami mérhetetlenül hosszúra nyúlt; aztán Hester halkán, de határozottan így válaszolt:

- Akkor sem.

Egy darabig egyikük sem szólalt meg; azután a doktor törte meg a csendet:

- Önnel ugyanez a helyzet, Hannah?

- Igen - felelte Hannah.

- Mindkettejüktől kérdem: miért?

- Mert egy ilyen hazugság, bármilyen hazugság bűn, és ha hazudunk, akkor könnyen lehet, hogy a lelkünkkel kell fizetnünk érte... Igen, egészen biztos, ha úgy halunk meg, hogy nem bánjuk meg vétünkünket.

- Különös... különös... Hihetetlen. -Aztán az or-

vos durva hangon megkérdezte: - Érdemes arra egy *ilyen* lélek, hogy megmentsek? - Felállt, morogva és motyogva, és dühödten dobogó léptekkel az ajtó felé indult, de megállt, visszafordult, és rekedten felkiáltott: - Reform! Váljanak meg ettől a komor és hitvány és önző eltökéltségtől, aminek csakis az a célja, hogy megmentsek a saját lelküket, és inkább valami olyasmire törekedjenek, amivel egy kis méltóságot tudnak szerezni neki! **KOCKÁZTASSÁK** a lelküket! Kockáztassák a jó ügyek érdekében; aztán, ha elvesztik, miért foglalkoznának vele? Reform!

Az idős úrhölgyek megkövültén ültek, megsemmisülten, feldühítve és megsértve, elmerülve a keserűségben és a felháborodásban ezen istenkáromló szavak hallatán. Megbántódtak a szívük mélyéig szegény, idős hölgyek, és megállapították, sosem tudják elfelejteni ezeket a sebeket.

- Reform!

Neheztelve ismételték ezt a szót.

- Reform... És tanulják meg, hogyan kell hazudni!

Telt az idő, és valamivel később megváltozott a hölgyek hangulata. Teljesítették az emberi lények számára elsődleges kötelességüket - ami nem más, mint hogy magára gondoljon az ember egészen addig, amíg lehetséges, aztán már úgymint olyan helyzetbe kerül, hogy valamennyire foglalkozhat másokkal is. Ez megváltoztatja a lélek szerkezetét - általában teljes mértékben. A két idős hölgy gondolatai ráterelődtek szeretett unokahúgukra, és a félelmetes betegségre, amely a markában tartotta őt; azonnal megfélemedtek az

önimádatuk által kapott sebekről, és egy szenvedélyes vágy gerjedt a szívükben arra, hogy menjenek, segítsenek a szenvedőn, szeretetükkel megvigasztalják, lelket öntsenek belé, és mindent megtevé, amit gyenge kezükkel megtehetnek, őérette munkálkodjanak, és boldogan, szeretettel telve kimerítsék törekeny testüket az ő szolgálatában, abban és akkor, amiben és amikor erre lehetőség kínálkozik.

- És lesz lehetőségünk! - mondta Hester, miközben könnyek csurogtak az arcán. - Nincs olyan ápolónő, aki felérne velünk, mert nincs senki, aki ott maradna, ott őrködne annál az ágynál mindhalálig, és Isten tudja, hogy mi megtesszük.

- Ámen - mondta Hannah, helyeslően és jóváhagyón keresztülmosolyogva a szemüvegét elhomályosító párán. - A doktor ismer minket, és tudja, hogy még egyszer nem leszünk engedetlenek; és senkit sem fog iderendelni. Nem meri megtenni!

- Nem meri? - kérdezte Hester szenvedélyesen, és kitörölte szeméből a könnyeket. - Ő bármit megmer tenni... az a keresztény ördög! De ezúttal csak kára származna abból, ha megpróbálná... mert vannak szabályok! Hannah! Az elmondottak és az elhangzottak után... a doktor elég bölcs és jó ahhoz, hogy ne jusson eszébe ilyesmi... Most viszont már ideje lenne, hogy valamelyikünk felmenjen abba a szobába. Mi tartja vissza? Miért nem jön, és miért nem szólít fel minket a cselekvésre?

Meghallották a férfi közelgő lépteinek nesztét. Az orvos belépett, leült, és beszélni kezdett.

- Margaret beteg asszony - mondta. - Még mindig alszik, de hamarosan felébred. Azután egyiküknek, hölgyeim, fel kell mennie hozzá. Mielőtt javulna az állapota, romlani fog. Hamarosan éjjel-nappal figyelni kell. Önök mennyit bírnak magukra vállalni ebből a munkából?

- Az egészset! - tört ki a két idős hölgyből egyszerre.

Az orvos szeme megvillant; energikusan így szólt:

- Helyesen beszélnek, bátor, koros kisasszonyok!

És valóban el fogják végezni az ápolási munkát, mert ennek a városnak abban a szent hivatalában nincs senki öönhöz fogható. De mindent nem vállalhatnak magukra, bűn lenne, ha ezt megengedném. - Nagy dicséret volt ez, arányló, főleg mert ilyen forrásból származott; a szavak szinte teljes egészében kipurgálták a bosszúságot a koros ikrek szívéből. - Az önök Tillyeje, meg az én öreg Nancym majd segít... mindketten jó ápolónők, fekete bőrűek, de fehér lelkűek, figyelmesek, szeretők, kedvesek... tökéletes ápolók! És már csecsszopó koruk óta gyakorlott hazudozók... Majd meglátják. És figyeljenek oda Helenre is, ő is beteg, és rosszabbodni fog az állapota.

A hölgyek meglepetten, hitetlenkedve néztek össze.

- Hogy lehet ez? - kérdezte Helen. - Hiszen egy órája sincs, hogy kijelentette róla: egészséges, mint a makk!

Az orvos nyugodt hangon felelt:

- Hazudtam.

A hölgyek döbbenetben néztek rá.

- Hogyan képes arra - mondta Hannah -, hogy

egy ilyen szörnyű vallomást ilyen közömbös hangon mondjon el, amikor pontosan tudja, mi a véleményünk a hazugság minden...

- Csitt! Önök mind a ketten éppen olyan semmit tudók, akár a macskák, és fogalmuk sincs arról, miről is beszélnek. Olyanok önök, akár a többi erkölcscsősz; reggeltől napestig hazudnak, de mert nem a szájukkal teszik, hanem csak hazug szemükkel, hazug hanghordozásukkal, megtévesztő beszédmódjukkal, félrevezető gesztusaikkal, az égre emelik az orrukat, és szentekként, szeplőtlen igazmondókként parádéznak Isten meg a világ előtt, úgy, mintha a lelkük jégverem lenne, amiben a hazugság fagyhalált halna, ha bejutna! Miért tévesztik meg magukat azzal az ostoba képzelgéssel, hogy csakis a kimondott hazugság lehet hazugság? Mi a különbség a szemekkel való hazudás, és a szájjal történő hazudás között? Nincs különbség; és ha elgondolkoznának egy kicsit, erre önök is ráébrednének. Nincs olyan emberi lény, aki élete minden egyes napján ne mondana ki egy halomnyi hazugságot; és önök... nos, önök, egymás között legalább harmincezret elmondanak; itt mégis álságos, hipokrita iszonnal lángolnak, mert azt mondom, hogy egy gyermek, egy jóindulatú és ártatlan lény hazudik, hogy megvédje magát a képzeletétől, ami munkálkodni kezdene, és bármelyik órában lázforróvá fűtené a vérét, ha nem lennék ennyire kötelességtudó és hagynám. Amit talán meg is tennék, ha az lenne a számomra a legfontosabb, hogy bármilyen hitvány módon és eszközzel, de mindenképpen megmentsem a saját lelkemet.

- Rajta, értsünk szót végre. Vizsgáljuk meg a részleteket. Amikor önök ketten a betegszobában voltak és felszították azt a felfordulást... Nos, mit tettek volna akkor, ha tudják, hogy nemsokára megérkezem?

- Nos... mit?

- Kisiettek volna, és magukkal vitték volna Helent. Így van?

A hölgyek elhallgattak.

- Mi lett volna a szándékuk és a céljuk?

- Nos... micsoda?

- Az, hogy én ne jöjjek rá az önök bűnére; hogy elhitesseék velem, Margaret egy önök számára ismeretlen ok miatt vált izgatottá. Egy szóval: hazudtak volna. Egy néma és vélhetőleg veszélyes hazugságot vezettek volna elém.

Az ikrek elsápadtak, de nem szólaltak meg.

- Önök nem csak, hogy milliósám árasztják magukból a néma hazugságokat, de a szájukkal is hazudnak... Igen, önök!

- Ez nem igaz!

- De igen. Persze csak ártalmatlan hazugságokat mondanak. Álmukban sem jutna eszükbe, hogy akár egy ártalmas hazugságot kiejtsenek. Tudják, hogy ez afféle koncesszió... és közben egyfajta konfesszió?

- Ezt hogy érti?

- Tudattalan koncesszió, hogy az ártalmatlan hazugságok nem minősülnek bűnnek; és konfesszió, mert folyamatosan elkövetik ezt a diszkriminációt. Például, a múlt héten visszautasították Mrs. Foster meghívását, hogy találkozzanak vacsoránál azokkal az

utálatos Highbyékkal... egy udvarias hangvételi levélkében kifejezték sajnálatukat, és közölték, őszintén sajnálják, hogy nem mehetnek. Ez hazugság volt. A valaha megfogalmazott legnyilvánvalóbb hazugságok közül való. Tagadja csak, Hester... tagadja le egy másik hazugsággal!

Hester egy fejrázással válaszolt.

- Ez így nem elég. Feleljen. Hazugság volt, vagy nem?

A szín kiszalad a két nő arcából, kínlódva, erőlködve sikerült kinyögniük vallomásukat:

- Hazugság volt.

-Jól van. A reform kezdetét vette; még van remény az önök számára; nem hazudnának annak érdekében, hogy megmentsek legkedvesebb barátjuk lelkét, de azonnal és aggályok nélkül kifröccsentenek egy hazugságot annak érdekében, hogy megkíméljék magukat egy fájó igazság kimondásának kellemetlenségeitől.

Az orvos felállt. Hester, mindkettejük nevében, ridegen így szólt:

- Hazudtunk; beismerjük; soha többé nem fog előfordulni. Hazudni bűn. Soha többé nem fogunk kimondani ilyesmit, még akkor sem, ha jóakaratból tenénk, főleg azért nem, hogy megmentünk valakit attól a bajtól vagy bánattól, amit Isten rendelt el neki.

- Ah, milyen hamar megszegik majd ezt a fogadalmukat! Tulajdonképpen máris megszegték; mert az is hazugság, amit most kimondott. Viszontlátásra! Reform! Az egyikük most menjen fel a betegszobába.

Negyedik fejezet

TIZENKÉT NAPPAL KÉSŐBB

Anya és leánya a könyörtelen betegség szorításában éltek. Egyikük számára sem volt túl sok remény. Az idős hölgyek sápadtak voltak és megviseltek, de nem távoztak a posztjukról. A szívük megszakadt, szegény vénkisasszonyok, de eltökéltségük megmaradt és lerombolhatatlan volt. A tizenkét nap során az anya a gyermekéért könyörgött, a gyermek az anyjáért, de mindketten tudták, hogy ezeket a kívánságokat, ezeket a fohászokat nem lehet teljesíteni. Amikor az anyának - az első napon - megmondták, hogy tífuszos, nagyon megijedt és megkérdezte, hogy Helen esetleg elkaphatta-e előző nap, amikor odabent volt nála a betegszobában, azon a bizonyos gyónó látogatáson. Hester azt felelte, hogy az orvos szerint badarság erre gondolni. Hesternek nagy kínt okozott, hogy ezt ki kell mondania, bár tényleg igaz volt a dolog, de ő már nem hitt a doktornak; ám amikor látta, hogy az anya mennyire megőrül a hírnek, a lelkiismeretét gyöttrő fájdalom valamelyest alábbhagyott - ennek az lett az eredménye, hogy elszégyellte magát a konstruktív hazudozás miatt, amit végrehajtott, bár nem szegyeiké magát annyira, hogy azt kívánja, bárcsak tartózkodott volna a hamisságtól. Attól a perctől fogva a beteg asszony megértette, hogy a lányának távol kell maradnia tőle, és azt mondta, mindent elkövet, hogy jól vi-

selje ezt az elválasztást, mert inkább mindhalálig szenved, csak a gyermek egészsége ne kerüljön veszélybe. Azon a délutánon Helent ágyba kellett fektetni, megbetegedett. Az éjszaka folyamán romlott az állapota. Reggel az anyja felőle kérdezett:

- Jól van?

Hester megdermedt; kinyitotta a száját, de egyetlen szót sem bírt kimondani. Az anya kimerültén nézte, gondolkozott és várt, aztán hirtelen elsápadt, és felhördült.

- Szent isten! Mi a baj? Beteg?

A szegény nagynéni megkínzott szíve fellázadt, szájából kibuktak a szavak:

- Nem... Nyugodj meg, jól van.

A beteg asszony szívét csordultig töltötte a hála.

- Hála Istennek ezekért az áldott szavakért! Csókolj meg. Ó, mennyire szeretlek, hogy ezt mondtad!

Hester elmesélte az esetet Hannahnak, aki komor tekintettel hallgatta végig, majd ridegen megjegyezte:

- Testvérem, ez hazugság volt.

Hester ajka szájalmasan remegett, lenyelt egy zokogást, majd így szólt:

- Ó, Hannah, bűn volt, de nem tehettem mást. Nem bírtam elviselni az arcára kiülő félelem és a kétségbeesés látványát.

- Nem számít. Hazudtál! Isten ezért felelősségre fog vonni!

- Ó, tudom, tudom - kiáltotta Hester a kezeit tördelve. - De ha most történne, akkor sem tehetnék mást. Tudom, hogy újra megtenném.

- Akkor reggel vedd át a helyem Helen mellett.
Majd én elmondom az igazat.

Hester kérlelve, könyörögve belekapaszkodott a nővérébe.

- Ne tedd, Hannah, ó, ne tedd... Ezzel megölnéd.

- De legalább igazat fogok mondani.

Reggel megfogalmazta magában a könyörtelen jelentést, amit el akart mondani az anyának, és felkészítette magát a próbatételre. Amikor visszatért küldetéséből, Hester sápadtan, reszketve várt rá a hallban, s suttogva megkérdezte:

- Ó, hogy fogadta? Az a szegény, szerencsétlen anya...?

Hannah szeme könnyben úszott.

- Isten bocsásson meg nekem, azt mondtam, hogy a gyermek jól van.

Hester hálásan a keblére ölelte a nővérét.

- Isten áldjon meg ezért, Hannah! - És háláját áldó imák formájában öntötte ki magából.

Ezután a két hölgy megismerte ereje határait. Elfogadták sorsukat. Alázatosan megadták magukat, átadták magukat a helyzet kemény követelményeinek. Minden reggel elmondták a reggeli hazugságot, aztán imában meggyónták bűnüket; nem kértek megbocsátást, nem tartották rá érdemesnek magukat, csupán azt kívánták kifejezni, hogy tisztában vannak azzal milyen bünt követtek el, és nem is próbálják eltitkolni, nem próbálnak mentségeket találni.

Miközben a ház ifjú, szőke bálványa minden egyes nap rosszabbul lett, a bánatos öreg nagynénik szavaik-

kai lefestették az anyjának friss, fiatal szépségét, hogy megvigasztalják, és csak pillogtak, amikor az anya rájuk zúdította eksztatikus örömét és mélységes háláját.

Az első napokban a gyermek, amíg volt ereje ahhoz, hogy megtartsa egy ceruzát, rövidke, kedves szerető sorokat írogatott az anyjának - ezekben egyetlen szóval sem említette meg a saját betegségét; és az anyja elolvasta a levélkéket, és boldogan, hálakönnyekkel teli szemmel ismét elolvasta, újra és újra megcsókolta őket, és drága kincsként mindet a párnája alá dugta.

Aztán eljött az a nap, amikor az erő elhagyta a kezét, amikor az elme elkalandozott, és a nyelv csak szárnalmas értelmetlenségeket tudott kimondani. A nagynénik komoly dilemma elé kerültek. Nem voltak szerető levélkéik az anya számára. Nem tudták, mit tehetnek. Hester belekezdett egy alaposan átgondolt és lehetőleg tetsző magyarázatba, de belezavarodott; az anya arcán megjelentek a gyanakvás jelei. Hester ezt meglátta, felismerte a közvetlen veszélyt, összeszedte magát, és kirántotta a győzelmet a vereség nyitott állkapcsából. Nyugodt, meggyőző hangon így szól:

- Azt gondoltam, izgatott leszel, ha meghallod, de... Helen az éjszakát Sloanéknál töltötte. Valami kis rendezvény volt odaát. Nem akart elmenni, mert te olyan beteg vagy, de rábeszéltek; fiatal még, igényli a fiatalok ártatlan szórakozásait, és arra gondoltunk, ezt te is helyeselnéd. Biztos lehetsz benne, írni fog, mihelyst megérkezik.

- Milyen jók vagytok, milyen kedvesek vagytok,

mennyire törődtek velünk! Hogy helyeslem-e? Nos, köszönöm, teljes szívemből köszönöm. Szegény kis száműzöttem! Mondjátok meg neki, hogy szerezzen meg minden örömet, amit csak tud... semmitől sem akarom megfosztani. Csak őrizzék meg az egészségét, ez minden, amit kérek. Ne hagyjátok szenvedni; azt képtelen lennék elviselni. Ó, mennyire hálás vagyok azért, hogy nem kapta el ezt a fertőzést... pedig milyen kíváncsi voltam a dologra, Hester néni! Belegondolni is rossz, hogy azt a gyönyörű arcot örökre megfakíthatná és megperzselhetné a láz. Képtelen vagyok elviselni a gondolatot. Őrizzék meg az egészségét! Vigyázzatok rá, hadd virágozzon! Most nem láthatom, azt a drága teremtetést... azokat a hatalmas, kék, ártatlan szemeket; milyen édes, ó, milyen édes és kedves és aranyos! Ugye most is éppen olyan szép, mint mindig, drága Hester néni?

- Ó, sokkal gyönyörűbb és okosabb és megkapóbb, mint valaha volt, ha ez egyáltalán lehetséges! - És Hester elfordult, az orvoságos üvegecskével piszmogott, hogy eltitkolja szégyenét és bánatát.

Ötödik fejezet

Kis idő múlva a két nagynéni nehéz és különös munkát végzett Helen szobájában. Türelmesen és kitartóan, merev, öreg ujjaikkal, megpróbálták elkészíteni a várva várt levelet. Hibát hibára halmoztak, de apránként azért sikerült eredményeket elérniük. Sen-

ki sem volt mellettük, aki láthatta volna e ténykedés szánalmasságát és patetikus humorát; ők maguk ebből semmit sem éreztek. Könnyeik gyakran ráhulltak a levélre, pacát áztattak rá; időnként egyetlen rosszul megrajzolt szó elvette a szöveg hitelét, hamissá változtatta; de Hannahnak végül sikerül elkészítenie egy olyan írást, ami Helenének másolata lehetett, amin csak a leggyanakvóbb szem fedezte volna fel a hamiságot; teleírta a levelet azokkal a kedveskedő kifejezésekkel és szerető becézésekkel, amelyeket a gyermek pici korában mondogatott. Átvitte a levelet az anyának, aki mohón elvette tőle, megcsókolta, megsimogatta, újra és újra elolvasta a drága szavakat, és mély-séges elégedettséggel belemerült az utolsó bekezdésbe:

„Drága Egérkém, bárcsak láthatnálak, és megcsókolhatnám a szemed, magam körül érezhetném a karodat! Annyira örülök, hogy nem zavarlak a gyakorlásommal. Gyógyulj meg hamar! Mindenki jó hozzám, de magányos vagyok nélküled, drága mamám!”

- Szegény gyermek, tudom, mit érezhet. Nem lehet tökéletesen boldog nélkülem; és én... ó, én az ő szemének csillogásában élek! Mondd meg neki, gyakoroljon amennyit csak akar; és Hannah néni... mondd meg neki, nem hallatszik el idáig a zongorázása, sem pedig az a drága kis hangja, amikor énekel. Istenem, bárcsak hallanám! Senki sem tudja, mennyire drága nekem az a hang; belegondolni is szörnyű, hogy egyszer el fog hallgatni! Miért sírsz?

- Csak azért, mert... csak egy emlék. Amikor idejöttem éppen a „Loch Lomond”-ot énekelte. Azt a pátoszt! Mindig meghatódom, amikor ezt énekli.

- Én is. Milyen szívfacsaróan gyönyörű, amikor fiatalos szomorúság lappang a lelkében, és hogy azért énekli, mert van ebben a dalban valami misztikus gyógyító erő... Hannah néni?

- Drága Margaret?

- Nagyon beteg vagyok. Néha úgy érzem, soha többé nem fogom hallani a leányom drága hangját.

- Ó, ne mondj ilyet... ne, Margaret! Ezt nem bírom ki!

Margaret meghatódott és szomorú volt, de kedvesen így szólt:

- Gyere... gyere... hadd öleljelek meg. Ne sírj! Gyere... tedd az arcod az enyémhez. Vigasztalódj meg. Élni szeretnék. És élni fogok, ha tudok. Ah, mit is csinálna nélkülem az én drágám?... Gyakran emleget? Tudom, hogy igen.

- Ó, egyfolytában... mindig!

- Drága kicsikém! Akkor írta meg ezt a levelet, amikor hazatért?

- Igen, azonnal nekilátott. Még át sem öltözött előtte.

- Tudtam. Ilyen kedves, érzékeny és törődő természet. Tudtam, kérdés nélkül is, de hallani akartam, ahogy kimondod. Az imádott feleség is tudja, hogy szeretik, mégis ráveszi a férjét, hogy minden nap elmondja neki, pusztán azért, mert olyan jó hallani... A kislányom most tollal írt. Ez így jobb; a ceruzás írás

elmaszatólódhat, és ez elszomorítana. Ti javasoltátok neki, hogy tollat használjon?

- I... nem... ő... az ő ötlete volt.

Az anya elégedetten nézett.

- Reméltem, hogy ezt fogod mondani. Még sosem volt ilyen kedves, gondos gyermek a világon!... Hannah néni?

- Drága Margaret?

- Menj, és mondd meg neki, hogy egyfolytában rá gondolkodom, és hogy imádom. Ejnye... megint sírsz. Ne aggódj miattam ennyire, kedvesem; azt hiszem, már nincs mitől félni.

A bánatos hírvívő elvitte az üzenetet, és alázatosan belesúgta a süket fülekbe. A kislány értelmetlenül fecsegett önkívületében; felnézett a hírhozóra, csodálkozó és meglepett szemében a láz lángja lobogott, nem csillant meg benne a felismerés fénye.

- Te... nem, te nem az anyám vagy. Őt akarom... Ó, őt akarom! Egy perce még itt volt... nem láttam elmenni. Visszajön? Hamar visszajön?... Olyan sok ház van... és annyira nyomasztanak... és minden örvénylik és forog és kavarg... ó, a fejem, a fejem! - És csak tocsogott fájdalmában, egyik kínzó álmoképtől a másikig röppent, s közben megállás nélkül, de a nyugtalanság fáradhatatlanságával csapkodott a karjaival.

Szegény öreg Hannah megnedvesítette a kicserepesedett ajkakát és puhán megtörölgette a forró homlokot, vigasztaló és sajnálkozó szavakat mormolt és megköszönte mindenek Atyjának, hogy az anya boldog s mit sem sejt.

Hatodik fejezet

A gyermek minden nappal egyre biztosabban, egyre közelebb süllyedt a sír felé; bánattól gyötört öreg ápolói minden nap megvitték a sugárzó egészségéről és szépségéről szóló, fényesre aranyozott híreket a boldog anyának, aki már szintén közel került evilági zárándokútja végéhez. És minden nap szerető és vidám levélkéket hamisítottak a kislány nevében, és sírva nézték végig, ahogy a hálás anya olvassa, imádja, elrejt a lapokat, akárha felbecsülhetetlen értékű kincsek lennének - csak mert édes-drága forrásból származtak, mert szentek voltak, hiszen a gyermeke kezei megérintették őket.

Végül megérkezett az a kedves barát, aki mindenkinek gyógyulást és békét hoz ajándékba. A lámpák alig pislákolnak. A komor csendben, amely megelőzi a hajnalt, bizonytalan alakok osontak végig a félhomályos folyosón, s némán, döbenten összegyűltek Helen szobájában, az ágya köré álltak, mert felhangzott a hívó szó, és ők tudták, ez mit jelent. A haldokló kislány lehuny szemmel feküdt, mellén erőtlenül emelkedett fel és süppedt le a takaró, ahogy elmúló élete elsurrant. A némaságot időnként egy sóhaj, egy elfojtott zokogás törte meg. Az ágy mellett állók elméjében ugyanaz a gondolat kísértett: a halál fájdalomossága, a nagy sötétségbe való átkelésé - a sötétségbe, ahol nincs ott az anya, hogy segítsen és vigasztaljon és megáldjon.

Helen megmoccant; a keze úgy mozdult meg, mint-

ha keresne valamit - már jó néhány órája vak volt. Közelgett a vég; ezt mindenki tudta. Hester zokogva megfogta a kis kezeket, a mellére húzta és sírt.

- Ó, gyermekem, kedvesem! - A haldokló kislány arcán valami földöntúli fény ragyogott fel, mert a vak-ság könyörületéből összetévesztette ezeket a menedéket nyújtó karokat valaki másnak a karjaival; azután motyogva pihenni tért.

- Ó, mama, olyan boldog vagyok... úgy vágytam utánad... most már meghalhatok.

Két órával később Hester jelentett. Az anya megkérdezte:

- Hogy van a gyermekem?
- Remekül.

Hetedik fejezet

A házajtáján egy fehér és egy fekete lepel függött, lebegett és surrogott a szélben, elsuttozta búcsúszavait. Délben befejeződtek a holttesttel kapcsolatos előkészületek, a koporsóban ott feküdt a csinos, fiatal leány, gyönyörűen, szépséges arccal, mélységes békességben. A koporsó mellett két gyászoló ült, sírva és imádkozva - Hannah és a fekete asszony, Tilly. Hester érkezett, egész testében reszketett, mert nagy kínok gyötörték a lelkét.

- Levelet kíván.

Hannah elsápadt. Erre nem gondolt; úgy tűnt, már véget ért ez a patetikus szolgálat. De most rájött, hogy

erre nincs mód. A két asszony egymásra nézve állt, kifejezéstelen tekintettel, aztán Hannah így szólt:

- Nincs kibúvó... meg kell kapnia, különben gyanakodni kezdene.

- És rájönne.

- Igen. És megszakadna a szíve. - Hannah a halott arcra nézett, a szemébe könnyek szöktek. - Megírom - mondta.

A levelet Hester adta át. A levelet, amelynek utolsó bekezdése így szólt:

„Drága Egérke, drága édesanyám, hamarosan újra együtt leszünk. Ugye, ez jó hír? És igaz; mindenki azt mondja, így lesz.”

Az anya szomorúan mondta:

- Szegény gyermek, vajon kibírja-e, amikor megtudja? Ebben az életben már nem fogom látni. Nehéz, nagyon nehéz... Semmit sem gyanít? Megóvjátok őt ettől?

- Azt hiszi, nemsokára meggyógyulsz.

- Milyen jók vagytok, milyen gondosak, kedves Hester néni! Ugye senki sem megy a közelébe, aki magában hordozhatja a fertőzést?

- Bűn lenne ezt tenni.

- De ti látjátok, igaz?

- Igen, de csak távolról.

- Helyes. Másban nem lehetne megbízni, de ti ketten, ti, őrangyalok... az acél sem szilárdabb, mint a ti őszinteségetek. Mások csalnának, sokan megtévesztenének és hazudnának.

Hester lesütötte a szemét, ajka remegett.

- Hadd csokoljalak meg helyette, Hester néni. És amikor már nem leszek itt, és már elmúlt a veszély, egy nap add át neki ezt a csókot, és mondd meg neki, az anyja küldi... az anyja megtört szíve van benne.

Hester még abban az órában teljesítette a szívet tépő megbízatást; könnyei a halott arca hulltak.

Nyolcadik fejezet

Megvirradt egy másik nap, és szétterjesztette nap-sugarait a földön. Hannah néni megnyugtató híreket vitt a haldokló anyának, és egy vidám kis levélkét, amelyben ez állt:

„Már nem kell sokat várnunk, drága anyám, és újra együtt leszünk!”

A szél magával hozta a mélytorkú harang kongását.

- Hannah néni, harangoznak. Pihenni tért egy szegény lélek. Ahogy nemsokára én is... Ugye nem hagyjátok, hogy elfelejtsen engem?

- Ó, Isten nevére, sosem fog elfelejteni!

- Nem hallod ezeket a furcsa hangokat, Hannah néni? Olyan, mintha lábak csoszognának.

- Azt reméltük, nem fogod meghallani, drágaságom. Egy kis társaság jött össze, hogy... Helen érdekében... szegény kis rab érdekében. Zene is lesz... ő nagyon szereti a muzsikát. Úgy gondoltuk, nem bárod majd.

- Bánni? Ó, nem, nem... ó, adjatok meg neki mindent, amit a drága szíve csak megkíván. Milyen jók is

vagytok ti ketten hozzá, és milyen jók vagytok hozzám is! Isten áldjon meg benneteket!

Hosszú, hallgatózó csend után:

- Milyen szép! Ez az ő zongorája. Ugye ő játszik magának? - A rezzenetlen levegőben erőtlenül, de gazdagon és lelket emelőn a fülébe lebegtek a dallamok.

- Igen, ez ő, drága szívem, felismerem. Énekelnek. Ejnye... ez valami himnusz! Mindközül a legszentebb, a legmegindítóbb, a legvigasztalóbb... Ez mintha kinyitná előttem a Paradicsom kapuit... Bárcsak most tudnék meghalni...

Gyengén és távolról szavak emelkedtek ki a csendből:

*Közel hozzád, Istenem,
Tehozzádközelebb,
Legyen akár keresztem
Mi magasra felemelt.*

Amikor a himnusz véget ért nyugovóra tért még egy lélek, és azokat, akik az életben egyek voltak, a halál sem választhatta szét. Agyászoló nővérek örvendve felkiáltottak:

- Áldás, hogy sosem tudta meg az igazat!

Kilencedik fejezet

Éjfélkoregyütt ültek, gyászoltak, és az Úrangyala megjelent közöttük, földöntúli ragyogással körülvéve; és megszólalt, mondván:

- A hazugok számára kijelöltetett egy hely. Ott fog-
nak égni a pokolnak tüzeiben, örökkön örökké. Bán-
játok meg bűneitek!

A gyászolók térdre rogytak előtte, összetették ke-
züket, és imádattal meghajtották fejüket. De a nyelvük
odatapadt szájpadrólásukhoz, és némák voltak.

- Szóljatok, hogy elvihessem a hírt a mennyek íté-
lőszéke elé, és meghozhassam nektek az ítéletet, ami
ellen nincs fellebbezés!

Még lejjebb hajtották fejüket, s egyikük így szólott:

- Nagy a mi bűnünk, szégyentől szenvedünk; csak
a teljes és végső bűnbánat segíthet mirajtunk; gyarló
lelkek vagyunk, akik megismerték az emberi gyenge-
séget, és tudjuk, ha megint sor kerülne egy ilyen pró-
batételre, akkor mi ismét meginganánk, újra elkövet-
nénk a bűnt, amit már elkövettünk. Az erősek kitartá-
nak, s így megváltódnak, de mi elvesztünk.

Alázattal emelték fel fejüket. Az angyal eltűnt. Míg
csodálkoztak és sírtak, ismét eljött; és lehajolt, és el-
suttogta az ítéletet.

Tizedik fejezet

Mennyország volt? Vagy Pokol?

Tartalom

Egy gyilkosság, egy rejtély, és egy házasság	5
Az élet öt adománya	45
Hogyan meséljük történeteket?	51
A humoros történet - amerikai találmány...	53
A sebesült katon	56
Az aranykar	60
Egy kutya meséje	63
Mennyország volt? Vagypokol?	80

Készült a debreceni Kinizsi Nyomdában
Felelős vezető: Bördős János